МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Советеи Министрий Советеи орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 85 (4252). ШОАТТА, 16 июль, 1966 шу. Мах 2 кеп.

«Октябрьнефть» мехкдаьтта управлене телемеханизированни промысла коллектива

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

КПСС XXIII съезда решенеши 1966—1970 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара кердача пятилеткаx йола Директиваши кхоачаш а еш «Октябрьнефть» мехкдаьтта управлене телемеханизированни промысла коллективо ханал хьалха кхоачашъяьй мехкдаьттеи цунца хьайоагIа гази яккхара ах шера план. Из де вIаштIехьдаьннад болх беш йолча скважинай фонда чурча торонех пайда эцарах, керда техникеи прогрессивнегIа йола технологии юкъеяхьарах, производственни процессашта механизации автоматизации ярах, хIаьта иштта хIаман кхомбара тIехьа чIоагIа къовсам лоаттабарех.

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 49 дизара накъа йода вай советски Даьхе. Промысла болхлошеи специалисташеи из дерригача халкъа цIей къахьегама кердача толамашца белгалде лаьрхIад. хIаьта Сийлахь-боккхача Октябра сийна доккхагIдола укх тайпара социалистически декхараш тIа а ийцад:

10 бетта йола паччахьалкхен план ханал хьалха кхоачашъе, 7 ноябрь хьатIакхоачаш планал совгIа 3000 тонн мехкдаьтта даккха, шоллагIча ах шера план ханал 5 ди хьалха кхоачашъе;

Къахьегама овсарле планал совгIа 34 процент лакхъе:

мехкдаьттагеи газагеи дIадодар 2,5 процент лохде;

ер шу чакхдалалехьа 8 эзар сом экономически эффект лургйола 100 рационализаторски предложени производствана юкъелхьа.

ЛерттIа хьожаргда ерригача кIоарга- насосни скважинашка ца социйташ болх байтарга, иштта дукха ха йоацаш бурувдеттарий бригадагара хьанийцача № 206 йолча кIеж еттача мелови скважинага а хьожаш. Лаьттан кIаларча оборудованена сихха ремонт елга Iалашдергда, лакха дикал йола мехкдаьтта бедал мехкдаьтта чакхдоахача заводашка дIаухийтаргья.

Уж декхараш тIаэцаш тха промысла коллективо Нохч - ГIалгIайчен промышленноста, гIишлошъяра, транспорта, юртбоахама берригa болхлой тIахьех шоллагIча ах шера план ханал хьалха кхоачашъяраи Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 49 шу дизара даха ма доаггIара накъадахараи социалистически яхь йоаржаяра.

Промышленни предприятей, гIишлой, транспорта, юртбоахама къахьегамхой! ДегIакхувла производства темпаш, сихде промышленни культурно-бытовойи объекташ хьалъелга, сиха а доа ца деш а чуэца хьийкъа ялат, комплексе де дерригa а юртбоахама балхаш, потребителашка ханнахьа дIакхачийта халкъа боахама мухьаш.

Воай боча Даьхе къахьегама кердача толамашца гIадъюгаргья вай!

Социалистически декхараш «Октябрьнефта» телемеханизированни промысла бригадай, участкай, цехий собранешка дийца а дийца тIа ийцад.

КПСС ОБКОМЕ

«ОКТЯБРЬНЕФТЬ» ТЕЛЕМЕХАНИЗИРОВАННИ ПРОМЫСЛА МЕХКДАЬТТАХОЙ ПАТРИОТИЧЕСКИ ГIУЛАКХ

«Октябрьнефта» телемеханизированни промысла коллективо ханал хьалха кхоачашъяьй мехкдаьттеи гази яккхара, къахьегама овсарле лакхъяра, продукцега дIадодар лохдара ах шера план. КПСС XXIII съездеи СССР Лаккхехьарча Совета хоржамийи сийла лаьржача яхьо къахьегамеи политически хьинар айдаро торо хилийтар шера план толамца кхоачашъе.

Шоай торонаш кхоачамаша лархIа а лаьрхIа шоллагIча ах шера план ханал хьалха кхоачашъяра, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 49 шу дизара даха ма доагIгIара накъа дахара тIадерзадаь кхы а доккхагIа дола декхараш тIаийцад промысла болхлоша, инженераша, техникаша, гIулакхерча наха.

Сийлахь-боккхача Октябра 49 шу дизара накъа дахараи шоллагIча ах шера план ханал хьалха кхоачашъяраи промышленноста, транспорта, гIишлошъеча, юртбоахама берригача болхлошка социалистически яхь йоаржаеьнна кхайкарал даьча «Октябрьнефта» телемеханизированни промысла коллектива дIадоладаь патриотически гIулакх могадаьд КПСС обкома бюрос.

Парте горкомаш, райкомаш, ВЛКСМ обком, облсовпроф, профсоюзий обкомаш, юххьанцара партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, министерствай, ведомствай, предприятей кулгалхой Октябрьски района мехкдаьттахой инициатива хьаллаца декхарийла баьб КПСС обкома бюрос.

Июль бутт чакхбалалехьа ерригача предприятешка, промышленноста дерригача доакъошка болхлой собранеши активаши еза, цига ювца еза хьалхарча ах шера итогаш. 1966 шера тIаийца декхараш кхоачаш мишта ду, шоллагIча ах шера де дезараш белгалде деза.

Республикански газетий редакцеша, радиовещанеи телевиденеи комитета шерра дувца деза социалистически яхьах.

ЯЛАТ — ДАЬХЕННА!

СИХЕИ ЛОАЦЦАЧА ХАНЕИ

Укх шера къаьстта дика ялат хьалкхедаьд МалгIабика района «Алханчуртский» яхача совхоза механизатораша. Ялат дика хьалкхедар чIоагIа лоархIаме да, хIаьта кхы а лоархIамегIа да лоаццача ханеи доа ца деши из чуэцар. Цу гIулакха берригa шоай низ тIабахийта къахьегаш ба совхоза болхлой.

Цу совхоза гурахьа дийна ялат 3600 гектар яр, 1900 гектар мукх а болаш. Из ялат ший ханнахьа чуийца даккхара дика кийчо яьяр механизатораша. Из хьахьокх беча балхо, доахача къахьегама толамаша. Цу совхозе болх беш йолча 26 комбайнах нагакъа комбайн яц ялат чуэца доладенначул тIехьагIа балха тIа еха хьовзам хинна. Шоай мукхи кIай ма кхаьчангехьа тIехьа а ца доахаш дIадоладир механизатораша ялат чуэцара балхаш.

Совхоза массайолча отделенешка цхьатарра кхачанзар ялат. Гурахь бийна мукх хьалха кхаьчар 3-ча отделене. Еррига комбайнаш кхашкара а яьнна лоаццача хана чуийцар из. Цунна тIеххьа чуийцар шоллагIча отделене мукхи гурахь дIадийна кIай.

Тхо цу совхозе кхаьчача самардийнахьа, 14-ча июле, сихбенна цхьоалагIча отделене кIа чуэцаш бар механизатораш. Совхозе дерригa чуэцанза диса кIа цу отделенера 300 совгIа гектар мара дац. Из участок кхаь даькъа йийкъа а йийкъа, хIара отделенера комбайнаш къаьст-къаьста дIа а этта группови методах, хьаькхар а ардар а цхьана а долаш ялат чуэцаш яр. Отделеней комбайнераша йоаржаяь а ца Iеш къаьст-къаьстача комбайнераша шерра социалистически яхь йоаржаярах денгара-денга совдуел механизатораша доаха къахьегама толамаш. «Цхьа комбайнер вац тха совхозе ший сменни норма кхоачаш ца еш», — йоах совхоза керттерча агронома Цуров Махьмада. ДукхагIбараша 150—200 процент кхоачашъю шоай нормаш. Царех ба механизатораш Баркинхоев Хьасан, Ажигов Уматгири, Гогиев Рамзан, Льянов Бахьаудин, Чапанов Ювсап, Чимкильгов Бодин, кхыбараш. Сменни нормах 160 центнер ялат аьрда хьатта дIадахьийта дезача, царех хIаране оардар 280—320 центнер я.

Лакха толамаш даха вIаштIехьдоалийт совхоза кулгалхоша болх нийсеи дикеи вIаштIехьбаккхарах. Сайрийна бархI сахьат доалача хана, ялат хьокхача комбайнашта даьтта а хий а чудетта, хьакха дезача даьтта хьекха, хьовзае еза фент хьовзаяь чIоагIъяь мара цIаводац цхьаккха механизатор. Цудухьа цар вIаштIехьдоал тхир дежачул тIехьагIа, Iуйрийна 6 сахьат даьлча е ворхIлагIчох ах даьлча болх дIаболабе. Цул совгIа совхоза комбайнаш йийкъа а йийкъа, къаьст-къаьстача кхашка дIауттаяц, царга массанега а болх байт массехк даькъана дийкъача цхьан кхай тIа. Механизаторашта эшар фуд дикагIа хоа кулгалхошта, дикагIа кулгалде вIаштIехьдоал, отделене агрономашкара денз совхоза директорага кхаччалца бола кулгалхой цу кхашка комбайнашта тIехьа хул цар беча балхага хьожаш. Тхо цига кхаьчача дийнахь а иштта дар из гIулакх.

Механизаторий лоархIамерча ханах цхьа минут ха ца йоаяра а чIоагIа йоакко ю цу совхозе. Нагахьа юртбоахама техника еха моттиг нийслоя 4—5 километр мастерске ваха ца везаш, механизатораша болх беча латташ шиъ техпомощь я. ЦаI ялат чуэцача, шоллагIъяр йоп хьокхача, лаьтташ оахача, чах аргIаш деча бригадашка лел. Эшача хана заправка ергйолаш лелаш машина я цига.

Ялат доа а ца деш цIенагIа чуэцийтара механизаторий нормаш гектараш а ца лоархIаш аьрда ялат лоархIаргдолаш гIулакх вIаштIехьдаьккхад совхоза кулгалхоша. Из бахьан долаш хIара механизатор цIенагIа ялат чуэца гIерт. Нагахьа кIи е мукха ка корабагIац ялат чуийцача кхай тIа.

Совхозера 300 гектара тIара кен чуэца болабала дага ба механизатораш 18-ча июле. Цу дийнахье а чуийца боаккхаргба оаха из, яхаш дувц механизатораша. Цох теша мегаргда цар беча балхага хьежача.

Иштта дика къахьегача механизатораша совхозе гурахьа дIадийна дерригa кIа чуийца бала лерхI тахан 16-ча июле. Уж торонаш йолаш а я. Планах гектара тIара чуда деза кIа 16 центнер йолча, чудахьар 20 центнер я, хIаьта гектара тIа планах чуба беза мукх 16 центнер яр, чубихьар 21,7 центнер я.

КIан мукхи чуэцача шоаш бахьан долаш комбайн цхьан минута сеца ца латтийташ болх беш ба аьрда ялат дIаузва шофераш. ХIара сменах нормаш 140—150 процент кхоачашъеш болх бу нн. Хамхоев Ахьмада, Льянов Идриса, Кузигов Зяудина, кхычар.

Ялат чуэцача дика къахьегарал совгIа, тIадоагIача шера хургдолча ялата а дика кийчо еш ба механизатораш. Кхо бригада я совхозе аха лаьтта кийча хилийтара ялат чуийцача кхашка чах аргIаш деши йол хьокхаши. Дукха йол хьекхай цар, кхоалагIча отделене 950 гектара тIарча чах аргIаш даьд, хIаьта шоллагIча отделене мукх дIабийна хиннача 500 гектара тIарча чах а аргIаш даьд. Уж балхаш дIадоладаьд цхьоалагIча отделене а. Чах цIендаь кхаш оахаш, гурахь дувча ялата уж кийчдеш дукха механизатораш ба. Царна юкъе хьалха латтачарех ба нн. Волков, Ваделов, Киев, кхыбараш.

МалгIабика района «Кавказ» яхача колхозе а дика хиннад ялат. Гурахь дийна кIа планах гектара тIара 20 центнер чуда дезача, чудахьар 28 центнер я, хIаьта мукх гектара тIара 18 центнер чуэца безача, чуэцар 28,5 центнер я. Гуш махиллара колхозера ялат дика хиннад. Цхьабакъда, хIанз из сихеи доа ца деши чуэцара болх во вIаштIехьбаьккхаб колхоза кулгалхоша. Цкъа-дале шоай ханнахьа ялат чуэца болабеннабац. Ер бутт хьахиннача хьалхарча деношка кIа чуэца болабала йиш йолашехьа а 7-ча июлага баьккхаб цар из болх. Из бахьан долаш сов кIа докъадаларах кхашка Iолийга дукха канаш дада. Масала, колхоза шоллагIча боахаме ялат чуийцача хIара квадратни метр долча лаьтта 25—30 кIи ка улл. ДIалаьрхIача гектара тIара довш дола кIа 3 центнер совгIа я. ДикагIа дац биълагIча боахамера тIулакх а. ХIара квадратни метра тIа 15—20 ка улл, цох боахама гектара тIара хула зе 2 центнер я.

Миштай ялат чуэцара темпаш! ШоллагIча боахаме дерригa гурахь дIадийна кIа 850 гектар я. Цига болх беча ялх комбайно хIанзалца чуийца кIа 250 гектар мара яц. ХIанад из иштта? Колхоза кулгалхой станашка Iийне багIа, кхашка механизатораш фу деш ба хац. Цудухьа нийслу цига каст-каста ер санна дола масалаш: тхо шоллагIча боахаме ялат чуэцаш комбайнаш йоахкача кхаьчача хана, бункер кIих йиза а йолаш дIахо яха йиш йоацаш оарц дехаш латтар нов. Гайдука СК-4 яха комбайн, хIаьта шофераш кIин юкъе машинаш дIа а оттаяь Iийне наб еш бар. Из каст-каста нийслуш да яхаш дувц механизатораша. «Грознефтеразведка» треста шофер С. Усков бахьан дотреста лаш нов. Гайдука комбайн 20 минута сеца лаьттар. Iуйрийна бархI сахьат даьлча мара кIа хьакха болалац механизатораш, хIаьта сайрийна ворхI сахьат даьлча болх соц. Из дIахо ла мегаргдолаш дац. Цул совгIа цу боахаме техпомощь яц, нагахьа комбайн ехача 3—4 километр мастерске Iочуйоалае езаш хул комбайн. Цо дукха ха йоаю. ХIаьта йиълагIча боахаме техпомощь йолаш я, цхьабакъда, шоллагIча отделене санна марa Iуйрийна болх дIаболабац уххаза а, хIаьта сайрийна цига санна соца а бу.

Ала дезаш да цигарча цхьаболча механизатораша хьинаре къахьегалга. Нов. Киселева ший комбайнаца сменах 12 гектар кIа чуэца дезача чуэцар 14—16 гектар я. Укх шера цо чуийца ялат 4890 центнер я. Карара кара тела цIе вымпел лелаю цо цахаддаш. Цул дукха тIехьа ца вусаш хьинаре къахьегаш ва комбайнер нов. Ткаченко. Цар а кхы дикагIболча комбайнерий а опыт кулгалхоша дIайоаржаяц механизаторашта юкъе. Из а балха чIоагIа Iатиъ.

Ледара лел шоалагIа юв культураш дIаер а лаьтта ахара болх а. Колхоза шоллагIча боахаме дерригa аьха лаьтта 250 гектар мара дац. Кхы а воагIа да биълагIча боахамера гIулакх. Укхаза дерригa аьха лаьтта 150 гектар совгIа мара дац. Иштта лел лаьтта ахара болх кхыча боахамашка а.

Паччахьалкхенна ялат дIадалара болх а дикагIа вIаштIехьбаккха беза колхозе. Хьаттарча автопогрузчикаша а наха а лерттIа болх ца барах дукха сайца латт цига машинаш. Кхыча боахамашка Моздоке ялат ийца кхоза ваха кхувра са, — йоах МалгIабика транспортни контора шофера И. Мержоева, хIаьта укхаза шозза мара кIа дIадахьа кхец. Уж лакхе дийца кхоачамбоацараш сихха дIадахара, лоаццача ханеи доа ца деши ялат чуийца даккхара, паччахьалкхен ялат дIадалара план кхоачашъяра берригa шоай низ оарцагIбаккха беза колхоза кулгалхоша.

«Сердало» газета рейдови бригада: М. САМПИЕВ, — МалгIабика района паччахьалкхен технадзора инженер - инспектор; У. ФАРГИЕВ, — юртбоахама управлене агроном; И. ЕРЕМЕЕВ, — «Кавказ» яхача колхоза комбайнер; А. ГАДАБОРШЕВ — «Сердало» газета соб. кор.; Б. КОСТОЕВ, — «Сердало» газета спец. корр.

1967 ШЕРА ПЛАНА ПРОЕКТ КЪОАБАЛЪЯЬЙ

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето хьажа а хьежа, къоабалъяьй Госплано министерствашца, управленешца, ведомствашца цхьана кийчъяь 1967 шера республика халкъа боахам дегIакхувлара плана проект. Плано белгалдаьд бахача наха деча промышленни а бытовой а гIулакхий, товарооборота, юртбоахама продукташ кийчъяра, эггара дукхагIа дIалолхаш дола халкъа потреблене товараш, гIишлой материалаш, промышленноста кхыйола материалаш хьаяра объем дикка дегIайоалаелга.

Бытовой гIулакхаш дара министерства культурно-бытовой гIулакхашка ухийта а боахам тIа эша а товараш хьаделга 1965 шерарчул 280 эзар сома — шоззеи ахаззеи гаргга дукхагIа хулийтаргда 1967 шера. Промышленни промышленни доацеи бахача наха деча гIулакхий тайпаш 1 миллиард 700 эзар сома гаргга, хIаьта товарооборота объем — 40 млн. сома дукхагIа хургья. 1965 шерарчул дукхагIа кийчдергда: ялат — 5 эзар тонн, баьца дарaш — 9, шура — 7 эзар тонн, фуаш — 5,6 млн. фуъ.

Кхачан промышленноста министерстве гIолла маькха-булкай издалеш хьаяр 6 эзар тонн хинна ца Iеш алсамдоаккхилга белгалдаьд. ГIишлой материалий промышленноста управлене предприятеша хьаергйола кирпишкаш 34 млн. кирпишк дукхагIа хургья.

СОВЕТСКИ СОЮЗЕИ ИНДЕИ ХАЛКЪИЙ ДОХАРГДОАЦА ДОТТАГIАЛ

Йоккхача Кремлевски Двореце хинна митинг

Советски Союз — Инде тешаме доттагIа я. Советски наха къаьстта гергеи кхетоши да индийски халкъ машарга кхувш хилар. Джавахарлал Неру йола а яь, Лал Бахадур Шастре дIахо дегIайоалаяь тIема блокех дIа ца кхетара, машара, дунеи халкъашта юкъе цхьана гIулакхаш леладара политика. Цудухьа да-кх официальни визитагIа я а ена, Москве йолча Джавахарлал Неру йоIа — Инде Премьер-Министра Индира Гандена укх деношка селла дIайхеи дега тIареи моаршалаш а хетташ цар ловцаш доахилга.

Ши эзарнел тIех москвичаш гулбеннабар 14 июле вIаший доттагIал долча шин паччахьалкхен байракхашца хозъяьча Йоккхача Кремлевски двореце хиннача советско - индийски доттагIала митинге.

ДIаьхдаь чIоагIа тIоараш а детташ тIаийцар гулбеннараша президиуме гIучабаьнна Индира Ганди. Инде кхыча мехкашцарча гIулакхий Министр Сардар Сваран Сингх, Премьер-Министра секретарь Л. К. Джх, кхыча мехкашцарча гIулакхий министерства секретарь Т. Н. Кауль, Советски Союзера Инде гIулакхашта ханна поверенни вола Р. Джайпал, кхыбола индийски хьаьший. Езача хьаьшаца цхьана президиуме бар новкъостий Л. И. Брежнев, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, Д. Ф. Устинов, И. В. Капитонов, Б. Н. Пономарев, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела заместителаш Н. Г. Игнатов, М. А. Искендеров, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума членаш С. М. Буденный, К. Е. Ворошилов, СССР Министрий Совета Председатела заместителаш В. Э. Дымшиц, В. А. Кириллин, И. Т. Новиков, Л. В. Смирнов, Н. А. Тихонов, СССР министраши комитетий председателаши, Московски партийни организаце кулгалхой, бовзаш бола советски общественни деятелаш.

Зале бар СССР-ча дипломатически представительствашта керте латтараш.

Митинг хьайийлар Моссовета исполкома председатела В. Ф. Промыслова.

Йоккхача Кремлевски двореца тхов кIал йийкар Инде Республикаи Советски Союзеи паччахьалкхений гимнаш.

Москва къахьегамхой цIерах езача хьаьшага моаршал хоатташ къамаьл дир «Красная роза» яхача Московски даьрий деча комбината ткачиха Социалистически Къахьегама Турпала В. И. Бобковас.

Цул тIехьагIа къамаьл де дош лу М. Н. Павлова — металлически заводий проекташ увттаяра Паччахьалкхен института инженера. Цу института коллективо индийски специалисташца цхьана болх баьб Бахилайски металлургически завода проект оттаеш.

Индеи Советски Союзеи халкъаша шоайла леладу дика гIулакхаш беркат а дувлаш дегIаухаш хиларах лаьца дийцар ше къамаьл деш советско - индийски культурни бувзамий Общества президента академика Н. В. Цицина.

Митинге къамаьл дир цига хиннараша безаме тIаийцача СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина.

Советски правительства а дерригача советски халкъа а цIерах цо дега тIара моаршал хьаттар доттагIал долча Инде правительствана керте латтачунга.

Гулбеннарашка къамаьл дир дIаьхдаь тIоараш а детташ цар тIаийцача Инде Премьер - Министра Индира Ганде.

А. Н. Косыгинеи Индира Гандеи даь къамаьлаш цкъа соцадаь ца Iеш юхасецадир чIоаггIа, дIаьхдаь деттача тIоараша.

Митинг йистеяьлар. Цун доакъашхоша хьал а гIайтте, дIайха моаршалаш хетт доттагIал долча паччахьалкхенна керте латтачунга а цунга гIолла сийлахь - доккхача къахьегара тIера долча индийски халкъага а, цIенача дег тIара из машар а ираз а долаш дахилга, цо кхычарех тийша хIама доаца Инди хьаяра дIахо а толамаш доахилга ловш.

Дохаргдоацача советско-индийски доттагIала сийдеш, шинна а паччахьалкхен халкъий сий деш, Индира Гандеи советски кулгалхойи сий деш цIогIарч деттар зале.

(ТАСС).

КЕРДАЧА РУБЕЖАШКА, МЕХКДАЬТТАХОЙ!

С. С. Апряткин, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь

Боккхал-башха денош да вай мехка хIанзара дараш. Экономикеи культуреи дегIаккхувлара даькъе кердача лакхаленашка, къахьегамхой, хьал-торо лакхъярга боза реальни никъ хьахьеккхача парте XXIII-ча съезда решенеша дегаш гIоадаьха къахьегаш а хIама хьакхоллаш а доалл советски халкъ.

Обществa вахарера лоархIаме лагIа, коммунизма материально-техническии база хьалргахьа боаккхаш бола боккха гIа ба керда пятилетка. Хьалхарчул дикка лакхагIа хилийта лаьрхIад халкъа боахам айбара темпаш. Общественни продукт хьаяра даькъе хьалхашка оттадаь декхараш доккхий хиларца, де лерхIараш хиларца белгалъяьнна Iац керда пятилетка. Из белгалйоал дикагIарча оагIонца а. Чакхъяккха йолаеш боахама реформа я, юкъейоалаеш я боахам лелабареи экономикана доал дареи керда система.

Пхе шера халкъа боахамга дукха совгIа-эшашагIа доацаш 310 млрд. сом дIалахийта даьрхIад КПСС XXIII-ча съезда Директиваща, вешта аьлча Советски Iаьдал даьннача хьалхарча 42 шера — 1918. шера денз 1959 шерага кхаччалца дахийтачул дукхагIа. 40 процент хIана лац аьнна лакхлургья къаман доход. Цо йиш хулийтаргья алапеш лакхделга, къахьегамхой пенсешца Iалашбелга, царна медицински гIулакх делга, социальни страховани елга, салаIара хьалаш тоалара тIадерзадаь массехк доккха социальни гIулакх чакхдаккха. ХIанзе а дена пхи балха ди мара хургдоацача кIиранга йоахаш я мехкара дукха предприятеш.

Из да программни принцип кхоачашъеш хилар хьахьоккхаш дола цхьа гIулакх: «Долла хIама сага дукхa, сага ираз дукха».

Халкъа ший бенна тешам массаза а беза хета а хийттаб партена, хIанз а хет, хIаьта цунах ший эггара йоккхагIа йола политически капитал а лоархI цо. Партеи халкъеи барт-цхьоагIо хилар къаьгга бакъдеш дар 12-ча июне коммунистийи парте боацарийи блока йиза котало а йоалаш хинна СССР Лаккхехьарча Совета хоржамаш.

Боахам хьалбара йоккхача программа маIане да промышленность дIахо дегIакхувлар, укх пятилетке халкъа боахам дегIабоалабара оттаяь ойлангара проблемаш. Программа хийцца кхоачашъюлургйолаш я, хIана аьлча ше лоархIамаш деча ханз парте ларде лийнараш Iилман ланнеш яр, цо теркалйора дегIаухаш айбеннача боарама лакхал, реальни торонаш. Кхы тайпа фактораш а теркалйора парте. Эггара хьалха, — халкъо хьаллоацаш хилари цун инициативеи, хIаман хьурмат дар, экономе режим чIоагIа делаяр, Iилманеи техникаеи керда карагIдаьннараш шерра юкъеккхахьар.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша, берригача советски наха а санна, хьинаре дакъа доал массане а юкъарча хIама хьакхоллаш болча къахьегаме, иштта дизза дакъа доал цар дукхаезача Даьхеи экономически низ чIоагIбеча а.

Ховш мадарра, семилетка керттера заданеш ханал хьалха кхоачашъяьй вай республико. Еррига йоаккхаш йола промышленни продукци шозза дукхагIа хиннай вай, хIаьта продукце цхьацадола тайпаш дикка дукхагIа арахец. ВорхI шера планал совгIа арахийцай 79 млн. сома маьха тайп-тайпара продукци. Къахьегама овсарле цкъаи ахаззеичул дукхагIа лакхъяьй, хIаьта продукци хьаярга дIабода мах лохбарах 38 млн. сом ахча кхолаьд.

Дика толамаш даьхад юрта боахама, Iилма, культура болхлоша.

Халкъа боахам дегIакхувлаш даькъе толамаш бахьан долаш соахка декабрь бетта вай республикана Ленина орден елар партеи правительстваи. ХIанз а дика лел гIулакхаш.

ЛоархIамегIара дакъа да вай езайоккха индустри — мехкдаьтта доаха, мехкдаьтта чакхдоаха, химически промышленность. Цу доакъоша дIалоац ерригача продукце 60 процент хIана лацац аьнна. Цудухьа кхетадеш да, семилетка заданеш кхоачашъелга, эггара хьалха, мехкдаьттеи гази яхареи чакхъяхареи темпаш лакха хиларах, болхлошеи специалисташеи хьинар ца кхоадеш къахьегарах тийша хилар. Белгалдаккха доагIаш да, Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьтта доахача промышленноста болхлой шоашта тIадехкача декхарех сийленца лоархIабаь хилар, шоай семилетка цар тIеххкоачашъяь а цунца халкъа боахама кхыдола доакъош сихха айдара эша хьалаш вIаштIехьдаьха а хилар.

Вай геологаша, бурувдеттараша, тохкамхоша, эксплуатационникаша творчески наькъаш лехар бахьан долаш укх тIеххьарча шерашка дукха мехкдаьтта доалла керда массехк тIоа хьабийлаб, кIоаргга доаххача тIерча мелови а кIалхарча мелови а тIоанашкара мехкдаьтта даха доладаьд. Республика мехкдаьтта доаха промышленность шозлагIа хьакхолла ха хьатIакхаьчай.

Аьлча кхоачам ба, 1965 шера — семилетка тIеххьарча шера — Нохч-ГIалгIай чу доаккха мехкдаьтта 1958 шерарчул 4-зза дукхагIа хилар! ХIаьта мехкдаьттаца хьауха газ 10-зза хIана яккхац аьнна дукхагIа йоах.

Белгалдаьккхача лоархIаме хургда, производства объем технико-экономически хьокхамаш тоадалара керттерча даькъе, къахьегама овсарле лакхъяра чотах лакхлуш хилар. Масала, дIадахача 1965 шера «Грознефть» объединене гIолла тIакхийттача ерригача продукцех 91 процент хIана яц аьнна яр къахьегама овсарле лакхъяра чотах яьккхай. Хьалоаккхача мехкдаьттагеи газагеи дIабола мах ворхI шера 3,3-зза лохбеннаб, фондах юха хьаухулаш дар шозза совгIа дукхагIа хиннад, хIаьта товарни продукци йохкарах хьатIабоагIа пайда 18-зза дукхагIа хиннаб.

Цу доллача хIамаша новкъостал даьд мехкдаьттаи химически промышленность низ болаш айяра. Грозненски заводашка мехкдаьтта чакхдахара боарам 1958 шерарчул 61 процент совгIа лакхбеннаб семилеткаехьарча шерашка, дикка дукхагIа хьаеш я мехкдаьтта продукташ, кокс, парафин, фенол, синтетически этилови спирт, и. кх. дI. Мехкдаьтта чакхдоахачеи химически промышленносто хьаеча ерригача продукце берригa боарам шозза лакхбеннаб семилетка шерашка, цу даькъе мехкдаьтта химически даькъе — 4,5-зза.

ЦIаьхха изза боккха толам баккха йиш хургьяцар технически база дикка шерьяь а эргаьккха тоаяь а хиннаецаре. «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятей коллективаша семилетка шерашка боккха болх баьб керда промышленни объекташ хьалъеш а болх бе йолалийташ а, хIаьта иштта болх беш йолча оборудованена реконструкции модернизации еш а. Грозненски нефтемаслозаводе хьалъяьй йоккха хIанзара парафинови производство, соахка болх бе йолаялийтай низ бола атмосферно - вакуумни установка. Грозненски химически комбинате караерзаяьй дукккхача тоннаех синтетически этилови спирт, полиэтилен, синтетически дубителаш хьаю керда мощносташ. Крекинг-заводе комбинированни мехкдаьтта чакхдоахаргдолаш кийчъяьй кхо установка, хIаьта цо йиш хилийтар семилеткаx ерригa продукци 63 процент дукхагIа арахеца. Новогрозненски завода технологаша реконструкце яьй каталитически крекинга установкана, хIаьта из бахьан долаш бензина компонент шера 12 процент дукхагIа йоаккх.

Промышленни гIирсаш хьалдарга а хIаьта иштта «Грознефтехимзаводы» яхача объединене чуIеча цIеношта - коммунальнии культурно-бытовойи гIулакхашта лаьрхIа объекташ хьалъярга а ворхI шера дIадахийтад 130 млн. сом ахча. Болх бераштa юкъеяхийтай 50 совгIа производство, цех, установка. Хьалъяьй 8 опытно-промышленни установка. Цига шаьрьяьй синтетически цеолиташи полиизобутилени доаккхаш, карбамидни депарафинизаци еш, дема хьисапера катализатор йоаккхаш, каталитически крекинг еш, кхыйола хIамаш йоахаш йола керда технологически процессаш.

Цунна нийсса производствана автоматизации механизации еш хьаенай. Бердача техника мероприятеш чакхъяхарах хьахинна экономически эффект 4 млн. сом гаргга хилар.

«Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятешка товарни продукци арахецарга дIабода мах 29 млн. сом лохбаьб, хIаьта къахьегама овсарле 50 процент лакхъеннай. Планал совгIа 26 млн. сом совгIа маьха продукци арахийцай. Цунна, шеко йоацаш, новкъостал даьд коммунистически къахьегама тIехьара яхь лелаяро.

Дерригача халкъа юкъарча социалистически яхье цкъа санна дукккхаза а котйийннай «Малгобекнефть», «Горскнефть» мехкдаьтта промыслови управленей, Грозненски крекинг-завода, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, Грозненски химически комбината, кхыча предприятей коллективаш. Цу даькъе кIезигача лоархIаме хиланзар къахьегам вIаштIехьбаккхара керда, прогрессивни формаши методаши, хьалха латта дай-мехка техника, бурувдетташ скважинаш яхара, лаьттан ченашкара мехкдаьтта хьалдахара, мехкдаьтта продукташ хьаяра эффективни технологически процессаш кийчъяьча вай Iилмахоша лаьца дакъа.

«Грознефтеи» «Грознефтехимзаводийи» объединене предприятеша семилетка заданеш кхоачашъяр — партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша наха юкъе шерра организаторски политико - кхетамеи болх барах хьахиннар.

ХIаьта еррига производственни коллективаш дукхъювла керттера хьаст атта доаца а, цхьабакъда, эшаш лоархIамеи дола а шоай гIулакх дукха дезача, боарам боацаш чIоагIа Даьхенна, партена, коммунизм хьалъяра мутIахьа болча сийлахьча мехкдаьттахой хьинарера къахьегам. Дукха ба уж производства командираши мугIарера къахьегамхойи, ханаши профессеши бе-бе йола нах, коммунисташ, комсомольцаш, парте боаца энтузиасташ. Царех хIаране шоаш бол-болча балхаш тIа цIена дIахьу вахта, шоашкара доаггIа дакъа лоац Нохч-ГIалгIайчен еза-йоккха индустри айеча.

Ала а доагIаш оал вай республиках мехкдаьтта промышленноста кадраш кийчъю пхьоалле. Вай предприятешка хьалкхийна бурувдетта мастераши бурувдеттараши, мехкдаьтта дахара мастераш а мехкдаьттеи гази чакхъяхара операторашеи аппаратчикаши химикаши кхыча специальностех бола болхлойи бIаргаго йиш я мехка тайп-тайпарча районашка а шоай знанеши йIаьхий опыти социалистически кIезига дегIаяьхкачеи паччахьалкхений къахьегамхошта дIалуш, царна эшаш дола новкъостал деш уж болча цун доазонел гаьна арахьа — доазол дехьа а.

Республика промышленноста лоархIамера доакъош дегIадахкарах дувнача хана вай йоах хьинар ца кхоадеш шоаш хьийгача къина мехкдаьтта Грозне лоархIами сийи лакхха айдаь болча ветераний - мехкдаьттахой цIераш. ЛархIарца эггара хьалха хьоахабе беза сийле яьккха мастераш — эггара хьалхара вай Социалистически Къахьегама Турпалаш — Семигул Шагиевич Миндубаев, Иван Денисович Олейников, Федор Львович Колесников, Таисия Борисовна Летковская, Иван Васильевич Пугачев.

Скважинай оборудованена лаьтта кIал ремонт еш хиннача, хIанз персональни пенсионер волча Семигула Шагиевич Миндубаева 40 шу дIаденнад мехкдаьтта промышленноста. Иван Денисович Олейников, «Грознефтеразведка» треста производственно-диспетчерски служба начальник, вова вай мехкарча а цун доазонел арахьарча а дукккхача мехкдаьттахошта. Нийса оал цунах «бурув деттача чоалханерча балхий професcор» аьле. МалгIабика мехкдаьтта промыслаш караерзаечеи дегIайоалаечеи маьхера дакъа лаьцад мехкдаьтта доаха мастер хиннача, хIанз пенсионер волча Федор Львович Колесникова. Хоастабе боагIаш ба сий доланаьтта чакхдоахараш — Таисия Борисовна Летковская — Грозненски нефтемаслозавода установка начальник, Иван Васильевич Пугачев — Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода цеха начальник.

Мехкдаьттахой — Социалистически Къахьегама Турпалий — мугIараш шерденнад. 1965 шера декабрь бетта из сийлахьа цIи елар Александр Иванович Левшина — мелови тIоанех бехктокхамера скважинаш йоахача хана тIехдикача хьокхамашца чакхваьннача. «Малгобекнефта» мехкдаьтта промыслови управлене бурувдеттача мастера а Андрей Сергеевич Клеповна — КПСС XXIII-ча съезда цIерахча Грозненски крекинг-завода вокхагIа волча оператора а.

Мехкдаьтта дахареи чакхдахареи ворхI шера плана заданеш толаме кхоачашъярах, моторни доагораш, даьтташ, кхыйола продукташ яхарах, мехкдаьтта доаха, мехкдаьтта чакхдоаха, мехкдаьтта химически промышленность дегIакхувлача дика

(Йистедоалар 2-ча оагIо тIа).

ПАРТИЙНИ ВАХАР.

АГИТАТОРАШ КХАШКА АРАБАЬННАБ

Парте Грозненски райкомой юххьанцарча парторганизацешеи дикка йоккха терко яьй парте XXIII съезда, КПСС ЦК майски Пленума решенеш кхоачашъе а ялаташ чуэцара балхаш толамца чакхдаха а районера къахьегамхой оарцагIбахара.

Ялаташ чуэцилга толамца чакхдаккхар юрта партийни организацей хьалкарча аргIанара декхар да хIанз. Цудухьа Iалашдир пар ялаташ чуэца доладацалехьа районерча колхозийи совхозийи коллективаша, механизатораша ялаташ лоацачa ханашкеи цa дойташи чуйица дахара а паччахьалкхенга доххара планаш ханал хьалха кхоачашъяра а хьакъехьара декхараш тIайивелга.

Тайп - тайпарча политико-кхетама балха формаех пайда эц района партийни организацеша. Парте райкомо моттигашка наха юкъе бу политически болх тоабе новкъостал дара юххьанцарча парторганизацешка бахийтар района партийни активацара бехктоккаме болхлой. Къаьстта а уйла тIаерзаяьй агитаторий болх тоабара. Района колхозашкеи совхозашкеи агитаторий семинараш яьй; ялаташ чуэцача хана наха юкъе бу политически болх тоабара дешашта хетаяь. Агитатораштa хьалхашка уттадир къастам боллаш дола политически агитаци леладра дешаш. КПСС райкома пропагандаи агитацеи отдело отта а яь, юххьанцарча парторганизацешта яхьийтар ялаташ чуэцача хана езача докладийи беседайи хила мегаргйола тематика.

Из дерригa а бахьан долаш дикка тоабелар ялат чуэцача хана агитатораша бу политически болх. Районе дикагIа йола агитколлективаш шоаш хилар ялаташ чуэцача хьахьеккхар Горячеисточненски племсовхоза, Грозненски шурий совхоза, 1 Мая цIерахча колхоза, Атагински совхоза, кхыйолча агитколлективаша.

Ялаташ чуэца доладелча денз района дерригача боахамашка арайоахаш я хIара деннара механизаторий социалистически яхьа бюллетень. (Кхоачам хиллал дукха социалистически яхьа бюллетеней бланкаш яхьийтаяр райкомо юххьанцарча парторганизацешка). Бюллетенаш тIа белгалдоах яхь лелаеча комбайнераша а машинисташа а хIара денна нормаш кхоачаш мишта ю. Колхозашкеи совхозашкеи нах дукха хулаш йолча моттигашка флагштокаш оттаьй. Яхье котало яьккхачун сийна цу тайпарча флагштока тIа хьалйогI цIе байрах. Дукххача боахамашка «Тахан-мялав хьалха» яха стендаш яьй. Цар тIа язъю дикагIа болча комбайнерий, жатчиким, трактористий, шоферий, хьатташкарча болхлой цIераш а цар балха хьокхамаш а.

ялат чуэцача хьалха латтараша доаха толамаш, кхоачамбоацараштa критика ю. Пен тIарча кепайоазоно нах тIахьех ялаташ чуэцилга, лакха къахьегама овсарле а йолаш, цхьоагIгIа дика чакхлаккхара а тIадоагIача шера ялат кхедара хIанззехьа а лардаш йоххара а.

Ялаташ чуэцача юкъагIа шошоай къаьст-къаьстача боахамий зонашка болх чакхбака тIачIоагIбаьб райкома пропагандаи агитацеи отдела пропагандисташ. Цига цар юкъарчал доацаш партакомашта новкъостал лоаттаду политико кхетама болх боаржабаьа. ХIаьта цунах беркат а даьнад. Масала, ялаташ чуэца доладеннача деношка во лелар «Староюртовский» совхозе наха юкъера политически болх. Цига бахар райкома пропагандаи агитацеи отделера новкъостий. Цар цига вIаштIехьдаьккхар комбайнерий яхьа бюллетенаш, къахьегама листокаш, молнеш - листокаш арахецилга. Пуя совгIа, лаьрххIа йола «Тахан хьалха малав» яха листстенд оттайир. Сар - сарахьа цу тIа язйоа дикагIча комбайнерий, жатчикай, трактористий, шоферий, хьатта болх беча дикагIчар цIераш а цар балха хьокхамаш а. Эггара хьалхарчарца цу тIа белгалъяьккхар ах балха дийнахьа 42 гектара тIара ялат хьекха кясарех Iодиллача Байтамиров Саьлакъий цIи. Укхаза вIаштIехьъяьккхай иштта ялаташ чуэцача хана механизаторий къахьегамах мах тела рах бола КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцам боашха гойтара агитаци а, из кхоачашбарах механизаторашка кхоача материальни гIойленаш белгал я еш.

ХIанз темпаш лакха а йолаш чуэцаш латт совхозера ялат. Цо районе эггара хьалхагIа кхоачашйир паччахьалкхенга мукх бохкара план.

Механизатораштa юкъе каст-каста беседаш ю Грозненски шурий совхоза 3-ча отделене тракториста Амаев Аллана. Из шера хьалха латтар ва. Масала, укх шера 1 июле чах аргIаш деш цо 100 тонн ча хьалделар аргIашка, хIаьта из нормал шозза дукхагIа да.

Отделене хаддаза оперативни гойтара агитаци ю, къахьегама овсарле лакха а йолаш, цхьоагIгIа балхаш де, ялат чуэцилга дика чакхдаккха, тIадоагIача шерарча къувкъама лард йолла нах тIа а хьехаш.

Йоккхача АтагIарча, Стари Юртарча, Первомайская яхача станицерча клубашка, культура цIеношка вIаштIехьъяьккхай КПСС ЦК майски Пленума итогий хьакъехьара дика чулоацам а болаш йола гойтара агитаци, ялаташ чуэцилга тIехдика чакхлаккхара къахьегамхой тIа а хьехаш.

ХIана веррига а 100 совгIа агитатор ва районе болх беш. Болх беш я иштта моттигашкара 5 агитбригада, дIахо а болх бу районни агитпоездо, бригадашка, фермашка, кхыча производственни участкашка а ухаш.

Партийни организацеша боккха болх баьб ялаташ чуэцараштa балхах телача маьхах бола КПСС ЦК-и СССР Министрий Советеи соцам механизатораштa дIабовзийташ.

Болх бу моттигаш: токаш, бригадни станаш, таразаш латта моттигаш, хIаьта иштта нах баха моттигаш, наькъаш гойтара агитацена кийчлара боккха болх баьб партийни организацеша. Райкомо юххьанцарча парторганизацешка яхьийтаяр лозунгий а плакатий а хила мегаргйола teксташ.

Отделенешка, бригадашка араювлийт къахьегама листокаши молни - листокаши. Цар тIа дувц

Пропагандаи агитацеи отдело вIаштIехьдаьккхад, типографе кепа а етташ, ялат чуэцачарча дикагIча нахах йола листокаш-молнеш араювлийтилга. Ялаташ чуэцача хьалха латтарий опыт дIакхайкаю моттигерча радиовещанега а пенйоазонга а гIолла.

Т. АХМАТХАНОВА,
КПСС Грозненски райкома секретарь.

ЯРОСЛАВЛЬ. Удари гIишлосал хьалъеш латтача мехкдаьтта-химе вампал йолча Ново-Ярославски мехкдаьтта чакхдоахача заводах. Пхе шера планах белгалдаьд из йиззa хьалъяьйоаккхилга. Укх шеррехьа а болх бе йолаялийтай лакхаоктанови бензин, дизельни доагор, серни кислота доаха массехк установка.

Сурта тIа: йиллача ханал хьалха проектни мощностага дIакхоачаяь лакхаоктанови бензин дахара йола боккха низ бола каталитически реформинг.

И. Дынина сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРДАЧА РУБЕЖАШКА, МЕХКДАЬТТАХОЙ!

(Йистедоалар. Доладур 1-ча агIо тIа).

хIамаш карагIдувларах СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо укх шера май бетта Советски Союза орденаши медалаши еннай республика халкъа боахама цу доакъошкарча болхлой йоккхача группана. ДикагIа барех дикагIа болча мехкдаьттахоштеи мехкдаьтта чакхдоахараштеи Социалистически Къахьегама Турпал яха цIи еннай.

Турпалий дошо седкъаша ховдир Андрей Дмитриевич Катасонов — Сунчоалханерча балхашта волча «Сунжанефта» мехкдаьтта промыслови управлене бурув деттача контора мастер, Карабулакски мехкдаьтта тIоанаш эггара хьалха хьадийларех цаI, Мария Яковлевна Паук — «Малгобекнефта» мехкдаьтта промысла управлене № 1 йолча Ленина орден лелаеча промысла заведующи; боахама гIулакхаш дика довзар, болхлой организатори хьехамхой. Николай Иванович Ведерников — Къахьегама ЦIеча Байракха орден лелаеча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода оператор, хьинаре рационализатор ший гIулакхах дика кхетар санна болча сийлахьча ильха ноакхош.

СССР орденаши медалаши еннараштa юкъе ба цIи хеза вай мехкдаьттахой: Иван Михайлович Бородацкий — «Сунжанефта» бурувдеттата мастер, Георгий Леонтьевич Малецкий ший бригадаца Советски Союзе эггара хьалха бурув теха аггара кIоаргагIа йола — 5500 метр — скважина яьккха «Грознефтеразведка» треста бурувдеттача Iаьлий-Юртарча контора мастер, Мапиев Маце Атхан — «Грознефтеразведка» треста управляющи, Владимир Георгиевич Бабуков — «Старогрознефта» керттера инженер, Габайдулла Хамидович Абдул-Гулямов — «Малгобекнефта» керттера геолог, Магомедов Мухади — «Старогрознефта» шолагIча методий цеха оператор, Василий Борисович Удалов — КПСС XXIII-ча съезда цIерахча Грозненски крекинг-завода воккхагIа вола оператор, Юрий Васильевич Подкопай — Грозненски химически комбината воккхагIа вола аппаратчик, Чокаев Хажмурада Леми — Ново-Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода слесарь, Валерий Васильевич Серов — «Грознефтехимзаводы» яхача объединене керттера инженер, Сергей Федорович Дудукин — «Грознефтехимстрой» яхача треста монтажникий бригадир.

Республика халкъа боахама кхыча доакъошкарча болхлой а санна, мехкдаьттахой, мехкдаьтта чакхдоахарий, химикий къахьегама лакха мах баро цIаьккха а гуччакха тешал ду парте а правительства а ший знанеш, низаш, энерги коммунизм хьалъяра сийлахь - доккхача гIулакха дIателача халкъа-къахьегамхочун, халкъа-кхолламхочун Iалальмате йоккха йоакхо еш хилара.

Яхьа хьалха латтарашта карагIдувларех, новатораша дIадоладерех къахьегама овсарле дегIаккхувлара йола Iалальмате йоккхий резерваш йоакх. Боахама кулгалхой а партийни организацей а декхар — кердадар йоакхо а йолаш хьалкхоабилгеи дегIаккхувлилгеи, къаьст-къаьстача болхлой-новаторий опыт берригнешка а дIакхоачийтилга да, хьалхалаттачоа тахан дуденначунга кхоана предприяте еррига коллектив а кхоачаргйолаш.

Декхар латт, белгалдаьккхар КПСС XXIII съезда яьча Отчетни доклада тIа нов. Л. И. Брежнева, хьалхагIа дукхагIбараш, тIаккха беррига къахьегамхой коммунизм йолча хана берригача къахьегамхоша хьегаргдолчча бесса тахан къахьегача вай сийлахьарча хьалхалаттараша, къахьегама говзанчаша хьеггача тайпара къахьега Iомабе безаш хиларах.

Промыслай а заводий а партийни профсоюзни организацей, боахама кулгалхой декхар да новатораштa карагIдувлараш шерра дIадовзийтилга, тIехьабуса болхлой ца хиийтара мелъэшар делга.

Кердача пятилетка хьакъехьарча Директиваша белгалдаьд мехка гIолла доаха мехкдаьтта 1970 ш. 345 — 355 млн. тоннага дIакхоачаделга, вешта аьлча, доахаш долча мехкдаьттана 100 млн. тонн гаргга тIаккхетилга Iалашделга. Цу тIаккхетачок дикка доккха дакъа дала дева мехкдаьтта къаьнарча районашa.

Нохч - ГIалгIайчен мехкдаьттахой пхе шера чухьа 70 млн. тонн хинна ца Iеш мехкдаьтта даккха дезаш ба. ХIаьта тIайоагIача ханарчун уйла а ма йий е езаш. Цудухьа 1970 шу тIаккхоачаш 150 — 200 млн. тонн тIаккхетийтанза яргъяц тохкамаш а даь лехача мехкдаьтта запасашта. Долче, кIара шера 300 млн. тоннал кIезигагIа йоацаш тIаеттаялийта еза! Цу гIулакха хоадам боллаш чIоагIагIа хилийтанза яргъяц геолого-лехареи тохкамаш дареи темпаш, масштабаш, эффективность. Долче, геттара цIенхаштта а тIагIертта а къахьега деза вай геологаша, бурувдеттараша - разведчикаша, республика берригача мехкдаьттахоша.

Мехкдаьтта доахилга дIахо алсамдалийтар дукха чонагIа къаьнагIарча — мезозойски тIоанашка тохкамаш делга шерданза даргдац, доладанза даргдац 5 эзар метрал кIоаргагIа дукха а бурош деттилга. Цо Iилма.болхлошкара а производственникашкара а дIадех технически проблемай комплекс къоастаелга вIаштIехьдоаккхилга. Цунца цхьана дола а хIама де деза бурув деттара балхашка бола мах геттара чIоагIа лохбара, скважинаш йоахача хана апареш хулга дIаIаккхара.

Мехкдаьтта доалла керда районаш лахарца а караерзаярца а цхьана дикка алсамдаккха деза къаьнача майдашкара мехкдаьтта доахилга, сихагIа а шерагIа а юкъехкахьа еза мехкдаьтта дахара керда, прогрессивни технологи, скважинашта бурув деттареи эксплуатаци яреи дукха, къахьега дезача процессашта махулла дукхагIа механизаци е еза, мехкдаьтта довш хилар дIадаккха деза. Долла а хIама де деза 1970 шера доаккха мехкдаьтта 1965 шера даьккхачул дукха хIама ца эшаш шозза дукхагIа хилийтара.

Газ а дикка дукхагIа яккха езаш да вай — 1970 шера 3,2 миллиард кубометрага дIакхоачаш яккха еза из. Цу тIа а нагахьа санна хIанз йоахача мехкдаьттаца йоагIача газах вай пайда ийбешъяр 70 процент гаргга а йолаш, юхейисар факелашка йоагаеш яле, тIаккха пятилетка чакхйоаллаш цунах бизза пайда ийбелга вIаштIехьдаккха деза. Цу гIулакха сихагIа хьалъе еза промыслай объекташ, газа-бензина заводаш хьалъе еза, газопроводаш ехка еза.

Мехкдаьтта чакхдоахараши мехкдаьтта - химикаши декхарийла ба хьадоаккха мехкдаьтта чакхдоахилга Iалашдаь ца Iеш, керттера уйла мехкдаьтта продуктай, эггара хьалхагIа автомобильни бензиний дизельни доагореи дикал дIахо лакхъяра тIаяхийта. Хьехадер да 1966 — 1970 шерашка хьал а яь керда хIанзарча ханара каталитически реформингеи карбамидни депарафинизацеи установкаш болх бе йолайолийтилга. Цар торо хулийтаргъя пятилетка чакхйоаллаш 60 процентага дIакхаччал дола автобензин лакхаоктанови число долаши 30 процентага дIакхаччал дола дизельни доагор доталалара температура лохагIа йолаши арахеца.

Масганена а хови да къахьегама овсарле эггара лакхагIа хулийтилга, Iалама, материальни, къахьегама ресурсех эггара дикагIча тайпара пайда ийбелга технически прогресс эггара сихагIча тайпара па хилийтача Iалашде йиш йоацилга. Вай дукххача предприятешка хьалха латта технологи лелаю. ХIаьта а керда процессаш караерзаярца, техника дIахо а толашагIа хулийташ тоаярца дувзаденна дукха а деш лаьгIа къестаду. Iилмахой, проектировщиккий, производственникий, берригача мехкдаьтта доахачеи мехкдаьтта-химически промышленноста болхлой декхар — кхоачамбоацараш сихагIа юстардоахилга да.

Пятилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъелга Iалашдар дукха берригача предприятешка производства культура айянза яргъяц, берригача къахьегамхошта аьттув бола къахьегама а вахара а хьалаш хилийтанза даргдац. Эггара йоккхагIа йола уйла тIаяхийта еза города Грозненен а хин а бассейнаш уиахцIена хилийтара. Цу гIулакхашта хьожаь капиталовложенеш тIагIертта караерзае еза, хьа а яь, укх шеррехьа а болх бе йолаялийта еза Заводской районе канализаце хьалкара аргIа, хIаьта иштта 1 сентябрь тIаккхачалехьа кхоачашъяь яккха еза производственно - товарни контора резервуарни боахам арабахьара проектни задани, из лоархIамера гIулакх 1967 шера денз чакхдаккха доладергдолаш.

Бакъ лархIанза далац берригa мехкдаьтта чакхдоахараши химикаши боахам дикача дас санна йоакхо йолаш лелабе, ахчан а материальни а ресурсаш кхом болаш дIаахийта Iема хилар гаьна долга. ХIаьта, цо экономически хьокхамаш воча а доах. «Грознефтехимзаводы» объединене предприятешка хIанз а геттара дукха йоаю бедали мехкдаьтта продукташи. Лахача шера, масала, царех 300 эзар тонн хилар, хIаьта укх шера ях беттa — 140 эзар тонн гаргга — из Гудермесеи Октябрьски районеи промыслай коллективаша цхьана доахача мехкдаьттай дикка дукхагIа да. Цу тайпарча кхом боацаш хиларца къахетам боацаш къовсам доаттабе беза.

Продукце ассортимент шеръелгеи дикагIа йолча дунен стандартий боарага кхоачаеш цун продукце дикал лакхъелгеи хIанз хьалхарча моттиге отт, хIана аьлча из боккха паччахьалкхен лоархIам бола проблема я.

Гаргарча 2—3 шера Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе хьал а яь, болх бе йолаялийта еза мехкдаьтта-химически производства, цар даькъе хIанз гор. Гудермеса районе хьалъе йоланьча синтетически каучука завода а бедал яра йола центральни газофракционирующи ши установка. Дукха да Грозненски химически комбинате де дезараш а. Цига полиэтилен еча цехай шолагIа аргIа хьалъелга йистедаккха лаьрхIад, и. кх. дI.

Керда объекташ хьалъяро, болх беш йола мощносташ технически юхакийчъяро йиш хулийтаргья 1970 шу чакхдоаллаш мехкдаьтта чакхдахара юкъара объем 21 процент алсамъяккха а еррига продукци арахецилга 45 процент даьккха ца Iеш алсамдаккха а.

Боккха болх ба предприятеш производства планированеи экономически стимулированеи кердача хьалашка яхара бе безаш. 1966 шера 1 апреле денз кердача тайпара болх беш я «Старогрознефть» мехкдаьтта промыслови управлени. Кхаь бетта опыто бакъду чакхдоаха материальни стимулированеи производственни коллективай боахама мукъале шеръяреи хьакъехьара гIулакхаш эффект йолаш долга. Мехкдаьтта управлене хаьдда дикагIа тоадаьд кхыча предприятешцара экономически бувзамаш, толамца кхоачашъю шийна оттаяь продукцена реализаци яра заданеш.

Воахама кулгалхоша, партийни а профсоюзни а организацеша терко а йолаш Iомае еза из опыт, цIена а массе оагIора а кийчо е еза производствана доал дара кердача формашка далара, из лоархIамера болх 1966 — 1967 шерашка чакхбаккха безилга теркал а деш.

Пхе шера программа кхоачашъелга дикка боккхача боаране хьалкарча шера результатех тийша за. Пу- тухьа цхьаккхе а бутт, цхьаккхе а ди доаде йиш яц. Берригача мехка гIолла, цу дакъе вай республике а бакъжаб шера план ханал хьалха кхоачашъяь яккхара, лакха технико-экономически хьокхамаш дахара бола къовсам. Москван къахьегамхоша ер девиа еннай цу болама: «Берригa резерваш — пятилетка плана юкъе!».

Дерригача халкъа цу болама хьинаре юкъе бахаб республика мехкдаьттахой, мехкдаьтта чакхдоахараш, мехкдаьтта-химикаш. ХIаналехьа а долаш да тIагIертта хьегача къих дийнна гIадвуга беркаташ.

Эггара чIоагIагIа белгала да «Грознефтеразведка» треста мехкдаьтта лехарий мастерий А. В. Берусневен Б. Н. Сухопаровен бригадана Брагунски дукъа кIалхарча лаьттан чен мелови тIоанашка дукха мехкдаьтта доалла керда моттиг корая хилар. Из хилар КПСС XXIII съездо болх беча деношка. ХIана биъллагIа бутт ба № 34 йолча скважина халдаиза цIенача мехкдаьтта кIеж етташ латта. 8 июле Октябрьски района къаьнарча майдане а эггара хьалхара мелови мехкдаьтта даькхад. № 206 йолча скважинана бурув техад къонача мастера коммуниста Н. И. Бичевойя бригада. Дукххача шерашка халонаш а йолаш тIагIертта баьча балхах толам баьннаб. Уж ши факт, мехкдаьтта лехарий коллективай, берригача мехкдаьттахой, партийни а па те боацача а большевикий йоккха котало я. Хьагучаьол республика мехкдаьтта доаха промышленность дIахо а айара боккъала башха перспективаш.

...1966 шерах хьалхарча ах шера итогаш тешал ду Нохч - ГIалгIайчен промышленноста къахьегамхоша керда пятилетка дика дIайолаь хилара. ХIаьта, массаза а санна, хьалха латт планал совгIа 6 млн. сом хинна па Iеча маьхка тайп-тайпара продукци енна мехкдаьттахой. Мехкдаьтта доаккхилга дахача шерарча цу ханаца нийслича чисамдаьнад 20 процент, хIаьта мехкдаьттаца йоагIа газ йоаккхилга — 26 процент. Ах шера планал совгIа 54 эзар тонн мехкдаьттий 59 млн. кубометр газ яьккхай. 17 процента дегIаеннай мехкдаьтта чакхдахара объем. Грозненцашкара заданел совгIа дукха а итташ эзараш тоннаш автомобильни бензинаш, дизельни доагораш, индустриальни даьтташ, парафин, синтетически этилови спирт, кхыйола мехкдаьтта а химически а продукташ кхаьчай мехка халкъа боахамга.

Йолаеннача пятилеткерча «Грознефть», «Грознефтехимзаводы» яхача объединеней предприятей балха дикаэз хьокхамаша тешал бойт республика мехкдаьтта доахаца, мехкдаьтта чакхдоахача, мехкдаьтта-химически промышленноста болхлоша, дикача дас санна чурча резервах пайда а ийбеш, укх шера план а бIарча хьайинача пятилетка заданеш а сийленца кхоачашъергхиларахи, уж кхы а лакхагIча доазонашка кхоачаргхиларахи.

Вай кхоачара йолча парте тIахьех керда къахьегама коталонаш хьара.

17 ИЮЛЕ — МЕТАЛЛУРГА ДИ

Болати чони лоаладераш

«Красный молот» яхача заводе болати чони лоаладераша болатен чонеи керда маркаш даим балха юкъеккхуь, литейни производства технологи тоеш эргайовх.

Кердача пятилетка хьалхарча ах шерара план 26 мае кхоачашйир болати чони лоаладераша. КПСС XXIII-гIча съезда сийна йоаржаьча социалистически яхье лакха хьокхамаш дехарах Облсовпрофа президиумо болат лоаладеча цеха коллектива «КПСС XXIII-ча съезде цIерах йола цех» аьнна цIи елар.

...ГIогI делла болх бу мартенаша, электросталелитейни пишкаша, формовочни машинаша. Шорттига хьатIаух шахта чуйола вагонаш, кранаша шоай доккхача чамошца лоаладаь метталл дIаккхуь. Чуйнна къахьегаш боахк металл лоаладеча, формовка еча, стержневой металл тедача, лаьтта кийчдеча участкашкара болхлой. ХIара бетта шоай производственни заданеш тIеккхоачашъю цар.

Соакха проектни мощность 8 эзар тонн йолаш 15,8 эзар тонн металл арахийцар болати чони лоаладеча цехо. Из металл арахецаш дукха къахьийгад инженераша, техникаша, болхлоша. Шоай низаца мартеновски пишкаш тоеш эргаьяхар, электросталелитейни цех вIашагIъеллар, гидроочистительни камераш, откалочни пишк, формовочно - заливочни конвейер, лоаладаь кизгеи аьта топпари кийчбеш транспортировка ю механизированни участкаш йир, термически участка мощность хьалха хинначул шозза дукхагIа лакхйир.

Шоашта карагIдаьнначох кхоачамбац новатораша. ХIанз лоаладеча металлах нийса кепа еттача цеха заливочни конвейера дробеметни камера проект оттаеш я конструкторски группа.

Инженера Цыганова кулгалду технологий группа бехктоккхамерча деталей технологи кердайоахаш ба. Берригa шоай низ тIабохийт технологаша лоаладаьча металлах кепа етташ арахецача деталей дикал лакхъяраи царга дIадодаш дола металл кIезигагIа хилийтараи.

Конструкторийи технологийи планаш вахаре чакхйоахараш модельщикаши, формовщикаши ба. Цу лоархIамерча общественни гIулакха шоашкара дакъа юкъе кхухь болат лоаладераша, крановщикаша, обрубщикаша, иштта кхыбараша а.

Къаьстта къахьегама толамаш совдоахаш хьинаре къахьега йоалаьлар коллектив завода дикагIболча болхлошта паччахьалкхенна орденаши медалаши елча гIоне. Завода чон, лоаладеча цеха начальника Л. А. Гафтаи стерженщика Н. К. Комаровай орденаш еннай, воккхагIволча мастера К. К. Дьяковаи, лаьтта кийчдеча отделене бригадира Т. Н. Дегтеваи, формовщика А. В. Ждановаи медалаш еннай.

Кердача пятилетка хьалхарча ах шера план ханал хьалха кхоачаш а яь шоай завода 70 шу дузача денна сийна лакха социалистически декхараш тIаийцад завода коллективо. Шера 50 эзар сома планал совгIа йола продукци арахеца; кооперированни поставкай итт бетта план 20 октябрь хьатIакхачале кхоачашъе, планал совгIа 500 тонн товарни продукци арахеца, ер шу чакхдалале 100 рацпредложени балха юкъе йоалае, уж балха юкъе йоаларца 80 эзар сом кходе дош деннад завода болхлоша. ТIаийца декхараш кхоачашду. Къаьстта дика балха толамаш доах болат лоаладараша Гришина, Игумнова, Романова, Ильясова, Ботвинкина, иштта кхыбараша. Шийна заданеш толамца кхоачаш а еш цеха реконструкци яь йистейоалаш я цеха коллектив. Кхо шу далале цеха мощность проектах лийрхIачунна дIатIакхоачае лерхI коллективо.

К. ТИМОФЕЕВ.

ПРОИЗВОДСТВАЦАРА IИЛМАН БУВЗАМ ЧIОАГIБАРА

Пхе шера плана керттерча декхарех да шерра Iилма-тохкама балхаш а деш Iилма-технически прогресс дегIайоалаяр сихделга, царех хьахинначох производстве сихагIа пайда эцилга.

Уж декхараш толамца кхоачашдара производствацара Iилман бувзам чIоагIбе беза. Уж кхоачашлеча лоархIаме дакъа лаца декхарийла я Iилмани проектнии организацеш.

КПСС XXIII-ча съезда Директивашка хьежжа город Грознера мехкдаьтта чакхдоаха промышленность дегIайоалаяра дикка лакхъе еза арахецача продукце дикал, керда объекташ болх бе йолаялийтареи йолаш йолчарна реконструкци яреи чотах, шеръе еза производство кердача техникаца Iалашъе еза болх беш йола предприятеш.

Пятилетка план толамца кхоачашъяра керттердар да институташеи предприятешеи цхьана творчески балхаш дар. Производствацa Iилма-тохкама, проектни организацей творчески бувзам чIоагIбара хетаяь конференци йир КПСС заводской райкома, «Грознефтехимзаводы» яхача объединене, информацеи пропагандаи Iилма-тохкама Нохч-ГIалгIай цIен болхлошца цхьана.

Конференце дакъа лоацаш хилар предприятей директораш, керттера инженераш, цехаштеи Iилма-тохкама лабораторештеи керте латтараш, экономисташ, кхыбараш.

Пхе шера планах «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятеш дегIаахарахи Iилма-тохкама, проектни институташта хьалкашка латтача декхарехи лаьIа дийцар «Грознефтехимзаводы» яхача объединене керттерча инженера В. Серова.

1970-ча шерага мехкдаьтта чакхдаккхар лакхлургда 1965-ча шерaца нийсдича 30 процент, лакха дикал йола бензинаш пхезза дукхагIа арахецаргда, парафина мощность шозза дегIайоагIаргъя, хIаьта машиндаьтташ арахецар 1,8-зза.

Укх тIеххьарча шерашка мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически технически боарам дикка лакхбеннаб. Производственникаша, исследователаша, проектировщикаша цхьана творчески къахьегарах толамца кхоачашдаьд даьтташта депарафинизаци яра, парафин арахеца установкаш болх бе йолаялийтара балхаш.

Даьха толамаш дика дале а, цхьайола керда процессаш производствана юкъе кхухьилга, производствана автоматизации механизации яра балхаш чIоагIа мела лелаш хилар белгалдаьккхар конференце.

Тохкама институташа хьалхагIе а кхоачамхиллал процессаш кийч а ца еш юкъе кхувл керда технологи, проекташтa юкъе кхоачамбоацараш хиларах дукха мах дIабода промышленни установкаш хьалъярга, опыта леча балханта ханнахьа ахча хьа ца хецарах, материалашца, оборудованешца Iалаш ца ярах, иштта кхы дIаходараш бахьан долаш процессаш караерзаяра ха дикка дIаьхъю.

Уж кхоачамбоацараш дIадахара хьаьдда йола мероприятеш белгалъяьхар конференце. Цхьан даькъе Iилма-тохкама институташта тIадожадир кердача процессашта обработка елга тоадар, хIаьта проектни институташ декхарийла йир керда объекташ хьалъеча ший ханнахьа лакха дикал йола проектни документаци кийчъе. ГIишлой организацеш декхарийла йир керда хьалъю установкаш сихагIа хьал а яь болх бе дIайолаялийта.

Кийч а даь кердадар производствана юкъе дахьар исследователий, проектировщиккий, производственникий коллективай творчески гIулакх да, дIахо царна юкъера бувзам чIоагIбара яхача деша хетаяь яр ГрозНИИ директора, химически Iилмай доктора А. З. Дорогочинске яь доклад.

ДIалахача семилетка шерашка ГрозНИИ коллективо дукха балхаш даьд. Бензин кислотех цIендар, парафин арахецара производство вIаштIехьъяккхар, молекулярни ситаш хьаяр вIаштIехьдаккхар, кхы дуккха балхаш. ХIаьта а института балха юкъе а дз цхьадола кхоачамбоацараш. Ханал дукха тIехьа яьккхар Г-18 яха установка болх бе йолаллийтар, дукха тIехьаяьккхар депарафинизаце карбамидни процесс кийчъяра процесс. Цун керттера бахьанаш да институташа, предприятеша къаьст-къаьста балхаш дар.

ГрозНИИ коллектива хьалхашка лархIаме декхараш латт кердача пятилетках кхоачашде дезаш: продукце дикали къахьегама овсарлеи лакхъергйола гIулакх дар, керттерча даькъе парафин арахецар вIаштIехьдаккхар, молекулярни цацай новкъосталца парафин хьакъоастадара гIулакх вIаштIехьдаккхар. Гудермесе йоккха химически объект хьалъяр, кхыдараш уж декхараш толамца кхоачашдулургда производствацара Iилман бувзам чIоагIбарца.

Грозненски нефтемаслозаводе Башкире, Куйбышева, Волгограда заводий опытах опытно-промышленни пех хьалъе еза ха хьатIаэттай. Производствацa бувзам хилийтара ГрозНИИ болхлой декхарийла ба опытно-промышленни установкашка цахаддаш балхаш де, заводашкарча лабораторешта кулгалдар тоадар, заводашка опытни балхаш дар.

Грозненски мехкдаьтта института Iилман балха волча проректора, доцента А. И. Гужова дийцар института Iилман болхлоша производствацa лоаттабеча бувзамах лаьца. Мехкдаьттаи газови промышленносте дукха тохкама балхаш ду цар. Укх тIеххьарча кхаь шера предприятей заказех ду балхаш шозза дукхагIа да, царга дIабода мах 620 эзар сом да. Масала, завода болхлошца цхьана института болхлоша бензини фатагени даккхара система эргаяккхара боккхача маьхе предложени балха юкъе йихьай. Цо шера бу пайда 0,8 эзар сом да. Института Iилман болхлоша дакъа а лоацаш химкомбинате этилена полимеризаци яра растворитель хьайир. Нефтемаслозаводе «щелочни растворaца окислительни колоннаш цIенъяр» яха предложени балха юкъе йихьар. Из даьр вар технически Iилмай доктор А. К. Селезнев. Шера цо паччахьалкхенна бу пайда 25 эзар сом да. Института болхлой вай мехка эггара хьалха тохкаш ба мехкдаьттаи цар продуктайи теплофизически свойстваш.

Iилман болхлоштеи производстванеи юкъера бувзам чIоагIбара могадаь дола кердадар производства юкъе дахьара ший ханнахьа тIахьожам лелабе беза, кIана аьлча из гIулакх чIоагIа дедара лел, из бахьан долаш республика халкъа боахама чIоагIа зе а хул. Масала, института Iилман болхлоша дегидрационни установкашкарча мехкдаьттана стабилизаци яра йола предложени 1957-ча шера дена производстве юкъе йихьаяц, цох паччахьалкхенна 600 эзар сом пайда баргбар.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккха заводаш дегIайоалаяра, цига де дезача проектни балхех, проектировщикаша керда процессаш кийчъярах лаьца дийцар «Гипрогрознефть» института проекта керттерча инженера О. В. Грессела. Укх шера цар кийчъе лерхI керда процессаш, цо лакхъергья арахецача продуктай дикал, мехкдаьтта чакхдаккхара мощносташ лакхъергья, арахеца даьгташ, парафин, нафталин дукхагIа хулийтаргда, дукха кхыдола балхаш дергда.

Керда техника производства юкъе ккхахьара заводашка вIашагIйоккха еза автоматика группаш. ХьатIаэттай город Грозне информационно - вычислительни центр хьалъе еза ха. Цо кхоачашдергда автоматизаци яра, учет лелаяра, планировани яра декхараш.

Керттера декхар да Iилма-тохкама болх дикагIа вIаштIехьбаккхар, производствацара Iилман бувзам чIоагIбар, кхоачашдаь балхаш, кердадараш сихагIа производства юкъе кхахьар. Iилма-технически прогресс дегIайоалаяра керттера декхараш да уж.

А. ГРИНЧЕНКО,
Нохч-ГIалгIай пропагандаи информацеи Iилма-тохкама цIен воккхагIвола инженер.

КЕРДАЧА ПЯТИЛЕТКА ХЬАЛХАРА ИТОГАШ

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ СТАТИСТИЧЕСКИ УПРАВЛЕНЕ ХОАМ

КПСС ЦК мартовски сентябрьски (1965 шу) Пленумий, парте XXIII-ча съезда решенеш кхоачаша еш республика экономикей культурей дегІайоалаеча керла, доккхий толамаш даьхад Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша.

Кердача пятилетка хьалхарча ах шера экономика дегІаяри къахьегамхой хьал-торо лакхъялари хьагойт укх даннеша:

Промышленность

Валови продукци арахецара хьалхарча ах шера план 104 процент кхоачашъяьй.

Промышленни продукце боарам 1965 шера хьалхарча ах шера хинначул 16,5 процент лакхбеннаб, 1966 шера планага диллача 11 процент лакхбала безача.

Кердача пятилетка хьалхарча шера оттаьча заданел дикка сихагІча темпашца дегІаяьх промышленни производство.

1965 шера хьалхарча ах шераца нийсдича укх боараме дегІаенний промышленноста къаьст-къаьстача доакъой продукци:

	1966 ш. I ах шу 1965 ш. I ах шерага диллача проценташца
Мехкдаьтта доаккха промышленность	120
Газови промышленность	2-зза
Мехкдаьтта чакхдоаха промышленность	113
Машиностроени металлообработкей	114
Химически промышленность	104
Электроэнергии теплоэнергии	106
Хьунен хьу чакхйоахен промышленность	106
ГІишлой материалий промышленность	102
Яйга промышленность	104
Кхачан промышленность	154

1966 шера хьалхарча ах шера валови продукци арахецара план укх тайпара кхоачашъяьй предприятеша:

Объединенеши предприятеши	План кхоачашъяра процент	1966 ш. I ах шу 1965 ш. I ах шерага диллача проценташца
«Грознефть» обединени	103	120
«Октябрьнефть» НПУ	105	104
«Малгобекнефть» НПУ	102	119
«Сунжанефть» НПУ	103	106
«Горскнефть» НПУ	103	109
Гудермесски НПУ	107	98
Мехкдаьттагазови управлени	108	130
«Грознефтехимзаводы» яха объединени	103	110
Грозненски химически комбинат	105	104
Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод	103	105
Крекинг завод	106	100,9
Нефтемаслозавод	106	178
Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод	109	113
Производственно-товарни контора	103	116
Производственно-энергетически контора	103	101
Машиностроительни арматурни завод	95	82
Автогенно-карбидни завод	106	101
Транспортни машинаш ю завод	102	118
«Электроприбор» яха завод	103	2,6-зза
«Пищемаш» яха завод	104	127
«Электроинструмент» яха завод	101	178
Грозненски ремонтно - механически завод	104	118
«Грозэнерго» районни энергетически управлени	101	106
«Терек» яха Нохч-ГІалгІай мебельни-хьу чакхйоаха фирма	101	111
Швейни-производственни объединени	107	102
Кога гІирс бу фабрика	106	98
ГІишлой материалаш еча промышленноста управлени	103	109
Слюдяной фабрика	126	117
Нохч-ГІалгІай дулха комбинат	121	124
Грозненски консервни завод	120	93
Ассински консервни завод	119	82
Грозненски маслозавод	102	79
Ацетонови завод	99,9	99,8
НГІАССР кхачан промышленноста министерство	105	100,4
Бахача наха бытовой гІулакхаш ду министерство	107	107
Моттигерча промышленноста министерство	118	115

1966 шера апрель бетта денз планированей экономически стимулированей керлача системага яьннад шин предприяти: «Красный молот» яха заводи «Старогрознефта» мехкдаьтта управлени.

Балха керттерча итогашка диллача укх тайпара я цу шин предприяте даннеш.

1966 шера хьалхарча ах шера продукци арахецарей къахьегамахи йола план кхоачашъяр:	1966 шера I ах шера план кхоачашъяр процент	1966 шера I ах шу 1965 шера I ах шерага диллача проценташца
ХІанз долаш долча оптови маьхах реализаци яьча продукце боарам	102	130
Прибыль	103	177
Къахьегама овсарле	104	116

Продукцена реализаци яра ах шера план 100,6 процент кхоачашъяьй «Красный молот» яхача заводо, хІаьта «Старогрознефть» НПУ — 103 процент.

Юкъера лаьрхІача валови продукци арахецара план тІехкхоачашъяьяле а ерригя республика хьайнцача цхьайолча предприятешка гаьнна пайда эцар производственни мощностехи йолаш йолча тороехи.

Валови продукци арахецара хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц 18 предприяте, цхьа миллион сом гарггарча мехка продукци ара ца хецаш йитай цар.

Мехкдаьтта аппаратура, синтетически дубитель, гІишлошъю кирпишк, хьу араяккхара, пиломатериалаш, хромови кожтовараш, кондитерски хІамаш арахецара хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц.

Валови продукци арахецара план кхоачашъеш керттера изделеш арахецара план кхоачашъяьяц: № 4 йолча ТЭЦ-а, «Электроприбор» яхача завода, «Терек» яхача хьу чакхйоахача фирма.

1966 шера хьалхарча ах шера кооперированни поставкай план кхоачашъяьй: болат доалдара — 132 процент, бос бола метал доалдар — 150 процент, поковкаш — 187 процент, штамповкаш — 100,8 процент. Чон доаладара план кхоачашъяьяц.

Производственни фондаех эффективнегІа пайда эцарах, керда техника юкъейоалаярах, технологи эргаяккхарахи производство вІаштІехьъяккхарахи, болхлошен инженерно-технически болхлошен творчески къахьегарах промышленносте 3,4 процент тІехкхоачашъяьй къахьегама овсарле лакхъяра задани.

1965 шера хьалхарча ах шера хинначул 12,2 процент лакхъяьй къахьегама овсарле 1966 шера хьалхарча ах шера.

Цхьабакъда, 23 предприяте кхоачашъяьяц къахьегама овсарле лакхъяра план, нул совгІа, цхьайолча предприятешка 1965 шера хьалхарча ах шерарчул а лохъяьй из.

Промышленни продукце керттера тайпаш арахецар хьагойт укх даннеша:	1966 шера I ах шера арахийца продукци	1966 ш. I ах шу 1965 шера I ах шерага диллача проценташца
Мехкдаьтта эзар тонн	5172	120
Газ млн. куб. м.	833	126
Электроэнерги млн. квтчас	1370	114
Теплоэнерги млн. гкал	3,6	98
Полиэтилен тонн	4193	115
Болат эзар тонн	15,6	97
Мехкдаьтта аппаратура тонн	8498	96
Насосаш штук	458	118
ТІоанаш хица дохадара эша агрегаташ штук	32	100,0
Скважинаш кераерзаяра йола цементировочни агрегаташ штук	220	98
Тракторни прицепаш штук	2751	125
Шушаш юла автоматаш штук	60	133
Кирпишк, колхозаша арахецар йоацаш млн. штук	68,9	95
Тхов тІа юлла кирпишк эзар. кв. м.	116	75
КІир эзар. тонн	12,8	109
ГИПС (алебастр) эзар. тонн	4,5	103
Сборни железобетонни конструкцешн деталаши эзар. куб. м.	54,2	112
Деловой хьу араяккхар, колхозаша кийчъю хьу йоацаш эзар куб. м.	72	82
Херх хьекха яьха материалаш—эзараш кубически метраш	44	77
Шаьръяь фанера—млн. квадратни метр	4,0	90
Дахчан гамех яь Іоакъаш—эзараш кубически метраш	443	90,0
Мебель—млн. сома маьха	3,4	113
Тийга хІамаш—млн. сома маьха	11,6	110
Чухнахьа дувхаду трикотажни бІарзкъаш—эзарнешца лоархІаш	495	140
Телата кога гІирс—эзараш параш	592	100,0
Цу даькъе бераш та—эзараш параш	35	100,0
Дулх—паччахьалкхен бедала ресурсаех даьккха—эзараш тоннаш	4,9	130
Маршии-ветчинай хІамаш—эзараш тоннаш	1,4	121
Бежана даьтта—колхозий даьтта доацаш—паччахьалкхен бедала ресурсаех даьккхар	709	113
Щенача шурех яьккха продукци—эзараш тоннаш	20,0	112
Нахча—тоннаш	269	126
Кондитерски хІамаш—тоннаш	1921	91
Маькха-булкай хІамаш—эзар. тоннаш	32,6	93
Макаронни хІамаш — тоннаш	1704	87
Ганарий даьтта, колхозаш йоацаш— эзараш тоннаш	4,2	78
Консерваш млн. условни банкаш	14,0	85
Шекар—тоннаш	831	136
Йий—эзараш дкл.	355	105
ПхьегІаш—тоннаш	57	73
Менгеш — эзараш	8,6	87
Шарикови авторучкаш — эзараш	789	—

Бедал, материалаш, доагор, электроэнерги кхом беш дІаахийтара, продукце дикал лакхъяра, хІаьта иштта дуккха организационно-технически мероприятеш чакхъяхара а чоах, хьалхагІе а хьакхавчача даннеша яхачох, продукци арахецарга дІабода мах планах лархІачул дукхагІа дохбар бахьан долаш кходаь ахча 4 млн. сом гаргга хилар.

Лакха экономически хьокхамаш даьхад «Грознефтен» «Грознефтехимзаводийн» объединеней предприятеша.

Хьалхарча ах шера промышленносте пайда баккхара план кхоачашъяьй. ХьалххагІе а даьча лорхІамех 100 млн. сом совгІа пайда баьккхаб.

ХІаьта а, дикка езъялийтай продукци: Гудермесерча медико-инструментальни заводо, Ермоловски ДОК-о, ацетонови заводо, шекара заводо, дулха комбинато.

Цхьайолча предприятеша хІанз а рентабельно бац болх.

Промышленни предприятешеи Іилма-тохкама институташеи дІахо болх баьб керда техника, механизаци, хьалхалатта технологи юкъекхувлаш, Іилма-тохкама балхаш даьд.

Мехкдаьтта промышленносте мехкдаьтта дукхагІа хьалдалийтар духьа хий, фо, газ чуахийтара цаьккъаца тІоаіашта искусственни воздействи яра процессаш юкъекхийхьай. ЗІамига диаметр йолча осташцей одношарошечни оастапцеи бурув детташ скважинаш яьхай. Автоматизаци яьй мехкдаьтта гулдечен дустачен установкана.

Керда техникеи хьалха латта технологии промышленноста юкъекхухьача доккха дакъа лаьцад рационализаторашеи изобретателашеи: 1966 шера хьалхарча ялх бетта 7 эзар саг вар уж, 8 эзар гаргга рационализаторски предложени енкай цар.

Рационализаторски предложенеши изобретенеши юкъе кхахьарах кходаь ахча шера лаьрхІача 3 млн. сом хилар.

Юрта боахам

1966 шера хьалхарча ялх бетта КПСС мартовски (1965 ш.) Пленума решенеш кхоачашъергйола мероприятеш чакхйоахаш хиннача республика юрта боахама къахьегамхоша белггалара толамаш даьхад юртбоахама производство айреи колхозийи совхозийи экономика чІоагІъяреи даькъе.

Дикка болх баьб дІадувча лаьттай структура тоеш, лаьтта делвзара культура лакхъеш, лаьттаех пайда дикагІа эцаш.

БІаьстан юхье кхашка ду балхаши 1966 шера чуэцаргйолаш бІаьстан юхье культураш дІаера ду балхаши лоацпача ханашка а лакхагІча агротехнически боараме а чакхдаьхад. БІаьстан юхье культураш дІаера план тІехкхоачашъяьй.

ДІадувча лаьттай боарамаш ерригача республике гІолла лоархІаш 1965 шераца нийсдича укх тайпара хувцаденнад:	ДІайийнай эзараш гектараш	1966 шу процентащца лоархІаш 1965 шераца нийсдича
Деррига дІадув лаьттащ	461,6	101
1. Ялатий культураш	241,6	102
царех:		
Гурахьа дув кІа	120,0	102
Гурахьа був мукх	48,3	109
ХьажкІаш	45,5	98
Дуга	3,9	144
2. Технически культураш	40,5	109
царех:		
шекара фабрични свекла	11,0	92
гидуарнаш	28,3	118
3. Коартолаш	5,1	94
4. Баьцалаараш	7,8	101
5. Доакъарий культураш	161,6	99
царех:		
шерра-шера дІаюв баьцаш	78,6	111
дукхача шерашка тІаювла баьцаш	20,6	132

1966 шера чуэцаргйолаш хий дехкача (ирригационно-кийчдаьча) лаьттащка дІайийнай 66,3 эзар гектар, царех 37,4 эзар гектар ялата культураш.

Хий лехкача лаьттащка дІайийна хІамаш 1965 шерарчул 2,3 эзар гектар е 4 процент дукхагІа я.

1966 шера хьалхарча ялх бетта колхозашеи совхозашеи кхашка дІайихьай 278 эзар тонн органически удобренеш, дІатессай 25 эзар тонн минеральни удобренеш.

Республика кхашка дика хьалкхедаьд гурахьа дув ялаташ.

1966 шера 10-ча июле кхаччалца гурахьа дувча ялатехи бобови культураехи хьекхай 69 процент, царех 68 процент аьрдай. Заготовительни пункташка дІачуккхавчад керда (хьалхьна 61 эзар тонн ялат, иа хул гурахьа дувча ялатийи бобовии культурай планах 78 процент. ЛакхІаьча маьхех планна совгІа паччахьалкхенга ялат доккхаш да республика дуккха боахамаш.

1965 шера 1-ча январе хинначарца нийсйича трактораш 15 проценти комбайнаш 18 проценти дукхагІа хиннай юрта боахаме.

Дикка тоаленнад хьайбай боахамера гІулакхаш.

Колхозашкеи совхозашкеи йоаха хьайбай продукташ еррал дукхагІа хиннай:

№	Продуктай тайпаш	1966 шера хьалхарча 6 бетта яьай (эзараш тоннаш)	1965 шера хьалхарча 6 беттаца процентащ лоархІаш нийсдича
	Дулх (доахани коа тІара балхазараши доадаь оаш дохкар)	5,9	117
	Шура	41,8	113
	Фуаш (млн.)	22,5	109
	Тха	20,6	107

1966 шера дІабахача хьалхарча 6 бетта юкъера лаьрхІача республика колхозашкеи совхозашкеи хІара кхоабача Іаттагара яьккхай 958 килограмм шура е 1965 шера хьалхарча ялх бетта яьккхачул 56 килограмм дукхагІа. Юкъера лаьрхІача хІара яхкача котама тІехьара гулдьад 73 фуъ, шу долаленнача юххье хиннача жех хІара устагІана тІера 3,9 килограмм тха даьккхад.

1966 шера хьалхарча ах шера доахана продуктивность дукхагІа лакхъе вІаштІехьдаьннад укх совхозий хьайбаш леладерий: Шелковской района «Терский» — кхоабача цхьан Іатта лоархІаш 1369 килограмм, «Советская Россия» — 1313, «Ассинский» — 1351 килограмм «Грозненский сомий-баьцалаарий» — 1412 килограмм, колхозаш: Шелковской района «Красный пахарь» — 1646, «Путь к коммунизму» — 1364, Грозненски района «1-гІа Май» яхача — 1269, Наурски района Ленина цІерахча — 1270 килограмм.

Укх шера хьалхарча 6 бетта хІара яхкача котама тІехьара 86 фуъ гулдьад «Ермоловский» совхозе, № 2 йолча баьцалаарий-шурий совхозе— 92 фуъ, Шелковской района Ленина цІерахча колхозе 96 фуъ. ХІара устагІана тІера исхалеш деча тхан 6 килограмм йоаккхаш тха даьккхад племенной жа леладеча «Шелковский» совхозе.

Укх шера 1-ча июле кхаччалца даьрхІача колхозашкареи совхозашкареи доахани коа тІара балхазараши еррал хилар:

Хьайбай тайпаш	Эзарнешца лоархІаш	1965 шера 1-ча июле хинначарца процентах лоархІаш нийсдича
Доахан	146	104
цу даькъе етта дохан	47	102
Хьакхарч	117	105
Жий гаьзарийи	692	101
Массе тайпа коа тІара балхазараш	1138	92

Цунца цхьана республика цхьайолча колхозийи совхозийи хьайбаш леладеча фермашка хьайбай продуктивность хІанз а сов лоха я, кІезига хеб доахан, хьайбаш дукха долийт.

1966 шера хьалхарча 6 бетта хьайбай продукташ эцара паччахьалкхен план еррал кхоачашъяьй:

Продуктай тайпаш	Хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент	1966 ш. хьалхара ах шу, 1965 шера хьалхарча ах шераца проценташ лоархІаш нийсдича
Доахани коа тІара балхараши	112	118
Шура	114	114
Фуаш	120	112
Тха	126	111

Ялх бетта планал совгІа паччахьалкхенга дехкад 1,2 эзар тонн дулх, 4,6 эзар тонн шура, 4,1 млн. фуъ, 554 тонн тха.

Советски МалгІабикен районашкара дІаиккхача ерригa хьайбай продукташ йохкара ах шера план кхоачашъяьй республика ерригача районаша.

Дулх дохка план оттаяь хиннача республикерча 84 колхозахи совхозахи хьалхарча ах шера план кхоачашъяьяц 12 боахамо, ах шера план шура йохкара кхоачашъяьяц 10 боахамо. Хьайбай продуктай цхьанна тайпан план кхоачашъяьяц Грозненски района Ленина цІерахчей «Советская Россия» яхачей колхозаша дІадахача ах шера.

Колхозашкеи совхозашкеи кІезига дукха лохбеннаб юртбоахама продукци яккхарга дІабода мах, лакхъеннай юртбоахама производства рентабельность. Цхьабакъда, дуккхача боахамашка хІанз а лакха ба продукци яккхарга дІабода мах.

Капитальни гІирсаш хьалдар

1966 шера хьалхарча ах шера мехкдаьтта, химически, машинашъеча, яйгача, промышленноста кхыча доакъошка хьалъяьй керда производственни мощносташ, хІаьта иштта чуІе цІенош а культурно-бытовой гІулакхашта лаьрхІа объекташ а.

Республика халкъа боахама керттера фондаш планах лаьрхІача средствай чотах 30.8 млн. сома дукхагІа хиннай хьалхарча ах шера.

Керттера фондаш болх бе йоалалийтара оттаяь хьалхарча ах шера план 104 процент кхоачашъяьй.

1966 шера 1-ча ах шера паччахьалкхен планах ерригача республике дІаяхийта лаьрхІа капитальни вложенеш 73,9 млн. сом яр, цу даькъе гІишлой-монтажни балхашка — 34,7 млн. сом. 1966 шера 1-ча ах шера ерригa дІаяхийта капитальни вложенеш 1965 шера 1-ча ах шера дІаяхийтарел 8 процент дукхагІа хилар, хІаьта гІишлой-монтажни балхаш 11 процент дукхагІа даьд. Цхьабакъда, хьалхарча ах шера средстваех пайда эцара план 92 процент мара кхоачашъяьяц, цу даькъе гІишлой-монтажни балхашта — 91 процент.

Подрядни организацеша шоай низашца гІишлой-монтажни балхаш дара план ерригача республике гІолла лаьрхІача 93 процент кхоачашъяьй.

1965 шера 1-ча ах шерапа нийсдича уж балхаш 8 процент дукхагІа даьд.

Ах шера подрядни балхаш дара план ерригача республике гІолла лаьрхІача подрядни организацеша шоай низаца мел кхоачашдаьд хьахьокх укх даннеша:

ГІишлошъю организацеш	Хьалхарча ах шера план кхоачашъяра процент
«Грозхимнефтестрой» трест	83
«Грознефтехимремстрой» трест	102
«Грозпромстрой» трест	82
«Чечингсельстрой» трест	99,9
«Чечингушводстрой» трест	96
Бытовой гІулакхаш деча управлене СМУ	116

ХьалхагІа а санна тоъал доккхий кхоачамбоацараш хиннад гІирсаш хьалдеча — Іалаьмате дукхача объекташкеи гІишлошкеи гІолла дІа-хьа а йийкъа лоаттаьй, материальнии къахьегамеи ресурсаш, хІаьта из бахьан долаш керттера фондаш болх бе йелаялийтара темпаш дикка тІехьайнсай капитальни вложенеех пайда эцара темпаел.

Хьалъеш латта объекташ, къаьстта а лоархІамегІа йола гІишлош, йиза а шоай ханнахьа а Іалашъяц материалашцеи оборудованецеи, машинех а механизмех а. хІаьта иштта болх беча низах а рационально пайда эцац, геттара лакха ба гІирсаш хьалдарга дІабода мах.

Транспорт

1966 шера хьалхарча 6 бетта халкъа боахама мовхьаш тІадоттара план Къилбаседа-Кавказски машинаькъа Грозненски отделене гІолла 104,8 процент кхоачашъяьй, цу даькъе мехкдаьтта продукташ чуйоттара — 104,1 процент.

Пассажираш дІа-юха кхувлара план 105,4 процент кхоачашъяьй. Отделене гІолла хьавІашагІа а елла, дІаяхийтай деза мовхьаш тІадола 5318 поезд. Царца совнагІа дІадахьийтад 1736 эзар тонн халкъа боахама мовхьаш. Айхийтагіа мовхьаш тІадоттара чотах мукъаьккхай 935 вагон.

Къахьегамхой материальни хьал-торои культурни боарами лакхбар

1966 шера хьалхарча ялх бетта дІахо лакхъеш хьакхийлай бахача маьха материальни хьал-торо, культурни боарам.

Республика халкъа боахаме болх беш бола болхлойи гІулакхера нахи 1966 шера хьалхара ах шу чакхдоаллаш, соахка цу ханна хиннарашца нийсбича, 5 процент дукхагІа хиннаб, хІара болх беча сага юкъера алапи — 6,5 процент.

Промышленностера, гІишлошъечара, юрта боахамера, транспортера болхлой 9 эзар саг хІана хиннавац аьнна дукхагІа хиннаб; школашка, дешара заведенешка, Іилма-тохкамеи дарбани учрежденешка — 1,4 эзар саг.

1966 шера хьалхарча ах шера технически училищаш йисте а яьха промышленносте, юрта боахаме, гІишлошъеча, торговле, транспорте балха хьожаваьв 1.450 квалифицированни болхло. ХІанз массе тайпара профессионально-технически училищашка дешаш 7362 саг ва.

1966 шу долалуча юххье 15 эзар совгІа специалист вар республике лакхера образовани йолаш, хІаьта юкъера специальни образовани йолаш 23 эзар гаргга специалист.

Укх шера хьалхарча ах шера дІахо лакхлуш хьенай паччахьалкхени кооперативнии торговле товарооборот. Розничи товарооборота боарам ерригача республике гІолла лаьрхІача 142 млн. сом а 1965 шера хьалхарча ялх бетта хинначул 9 процент дукхагІа а хилар (вІаши нийсдеча маьхех).

Цул совгІа, моттигерча рынкашка эттача маьхех потребительски кооперацеи организацеша ехкай 2 млн. сома маьха юртбоахама продукташ.

Ерригa республика бІарчча хьайнцача товарооборота ах шера план 100,9 процент кхоачашъяьй, цу даькъе розничи сета предприятеша 101 процент, общественни кхачан предприятешка 99,7 процент.

Республикерча къаьст-къаьстача торгови организацеша розничи товарооборота план мишта кхоачашъяьй хьахьокх укх даннеша:	Общественни кхача а тІехьа 1966 шера хьалхарча ах шера розничи товарооборота боарам (эзараш сомаш)	1966 шера хьалхарча аха шера план кхоачашъяр процент
Грозненски Горпищеторг	21627	99,6
Грозненски Горпромторг	17232	102
Универмаг	10265	105
Столовейи ресторанийи трест	5400	102
Гудермеса смешторг	2871	100,0
Грозненски Горплодоовощторг	1674	113
«Грознефть»объединене УРС	25702	98
Къилбаседа-Кавказски машинаькъа Грозненски отделене ОРС	4969	99,0
Аптекоуправлени	1099	106
Союзпечать	1451	97
Книготорг	847	110
Респотребсоюз	14441	102

Моттигерча Советий промышленносто республикерча мах беча организацешта халкъо леладу товараш лоаттадара ах шера план 110 процент кхоачашъяьй. Мах беча организацешта товараш телара боарам 4 млн. сом хилар.

Цул совгІа, мах беча организацешта 13,6 млн. сома маьха товараш деннад республика кхачан промышленноста министерства предприятеша, цу даькъе 6,2 млн. сома маьха маькха-булкай хІамаш.

ХІаьта а, наха хоатташ дола юкъ-юкъера товараш хІана а кхоачам хиллал долаш дац, масала, тоъал яц цІагІа лоаттаю холодильникаш, пазата барзкъаши тийга яьча хІамай цхьадола тайпаши, кога гІирс.

1966 шера хьалхарча ах шера паччахьалкхен плана чотах хьахьожальча ахчан чотах хьал а даь, наха чуІе дІаденнад ерригa а дІалаьрхІача 40 эзар квадратни метр чуІе моттиг йола цІенош, уж 38 процент дукхагІа да 1965 шера хьалхарча ах шера хьалдаьрел.

Хьалдаь а даьха, наха чуІе цІенош дІадалара ах шера план 103 процент кхоачашъяьй.

Паччахьалкхен плана средствай чотах хьалхарча ах шера хьалъяь а яьха, эксплуатаце дІаеннай 50 моттиг йола деша даха ха кхачанза долча берий учрежденеш.

Промышленни услугай хьисапера бытови-гІулакхаш дара ах шера план ерригача республике 103 процент кхоачашъяьй, промышленни йоацача услугашта — 104 процент.

1965 шера хьалхарча ах шераца нийсбича промышленни хьисапера гІулакхаш дара боарам 18 процент лакхбеннаб, промышленни хьисапера доацача гІулакхашта — 26 процент.

1966 шера 1-гІа июль хьатІакхоачаш бахача наха промышленни хьисапера гІулакхаш деш 384 мастерской промышленни хьисапе доаца гІулакхаш деш 289 точкеи яр республике.

Цхьабакъда, хІаьта а, тоъал доккхий кхоачамбоацараш да бахача наха бытови-гІулакхаш деча, уж гІулакхаш къаьстта тІехьадисад юрташка.

Чакхдаьннача 1965—1966 дешара шера республика городашкеи юрташкеи дийнахьа болх беш 469 юкъарча образоване школа яр, деша вагІаш 224 эзар хІана вац аьнна дешархо а волаш.

Цул совгІа, болх бечен юрташкарчен кагирхой 83 школе дешаш ва къоначa болхлоех, гІулакхерча нахах, колхозхоех 14 эзар саг.

ХьалххагІе а оттаьча даннех 10-чен 11-чей классашкара йистебоала дешархой 11800 гаргга саг хургба, 1964—1965 шерарчул 4-зза хІана бац аьнна дукхагІа.

Кердача дешара шера республика юрта районашка хьаелларгья юкъарча образоване керда ворхІ школа, юххьанцарча 5 школах бархІшерара школаш ю, хІаьта 35 бархІшерарча школах—юкъера школаш.

Хьалхарча классашка хьачуэцаргда городашкареи юрташкареи 28 эзар бер, хІаьта юкъарча образовательни школашкеи школашка-интернаташкеи дешаш 332 эзар саг хургва, болх бечен юрташкарчен кагирхой школаш ца лаьрхІача а.

Лакхерча дешара шин заведенеи юкъерча специальни дешара 13 заведенеи дешаш 25 эзар студент ва. Цу дешара заведенеша укх шера арахецаргва 1165 лакхерча квалификацех вола дипломированни специалисти 2397 юкъерча квалификацех вола специалисти.

Республика лакхереи юкъера специальнии дешара заведенеш йистеяьхарашта юкъе—мехкдаьтта промышленноста инженераш, инженераш-гІишлошъераш, экономисташ, педагогаш, агрономаш, зоотехникаш, механизатораш, унахцІено лораяреи культурно-просветительни балхеи специалисташ.

Кердача дешара шера лакхерчеи юкъерча специальни дешара заведенешка деша нах дукхагІа дІачуэцаргба юкъерча дешара школашкара кагирхой дукхагІа арахецарца дувзаденна. 14 Іилма-тохкама учреждени я республике промышленни юртбоахамеи производствана а халкъа боахама кхыча доакъошта а тохкам беш.

Лакхерча дешара заведенешкеи Іилма-тохкама учрежденешкеи болх беш 1379 Іилман болхло ва, царех: Іилмай 9 доктори 185 кандидати.

ТІа-тІа дукхагІа шерлуш я культурно-просветительни учрежденей сеть. Республика къахьегамхошта эшача гІулакхашта йолаш я 346 массави а ши бІаь совгІа технически специальнии а библиотекаш. Цу ерригача библиотекай книжкай фонд 6 млн. томал йоккхагІа я.

Кердача пятилетка хьалхарча ах шера чакхъяьхай унахцІено лораелга дІахо дегІаккхувлареи бахача наха деш дола медицински гІулакхаш тоадареи мероприятеш.

Республика дарбан-профилактически учрежденешта юкъе я 7, 6 эзар менги болаш 72 больницеи диспансери, 142 здравпункт, амбулатореш, поликлиникаш, 268 фельдшерски пункти бераш ду колхозашкара цІеноши; берах болчен бераш даьчеи исташта лаьрхІа лорийи акушерскийи менгеш 833 менгега кхоачаш дукхагІа хиннад.

Республика ерригача дарбан-профилактически учрежденешка болх беш ва 1694 лори 5002 юкъерча медицински персоналах вола специалисти.

Республике бахача нахах хІара 10 эзар сага лаьрхІача 17 лори юкъерча медицински персоналах вола 56 болхлои кхоач.

Республике болх беш я цхьан ханна салаІа 1894 саг дІачуэцаш йола 11 санатори, салоІа цІенош, профилактореш.

Къабенначен инвалидаш болчеи наьха цІеношка долла хІама паччахьалкхен чотах а долаш Іалашвеш республикера 550 гражданин ва.

* * *

Хьалхарча ах шера план кхоачашъяра итогаша тешал ду республика къахьегамхоша экономика, культура дегІаккхувлача а бахача наьха материальни хьал-торо лакхъеча а керда толамаш даьха хилара.

Нохч-ГІалгІай АССР Статистически управлени.

Москва. Московски турбаш хьэю завод столицерча предприятешта юкъе хьалха латтачарех я. Халкъа боахама ерригача отраслешка шера пайда эц заводо продукцех. Предприяте коллективо ханал хьалха кхоачашдеъна ах шера план, хIаьта пханал совгIа хьаь тайп-тайпара турбаш бIаьш эзараш метраш я.

Сурта тIа: турбаш еча цеха цхьан участке.

В. Кошевой сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕШАРА ШЕРА—ЛЕРТТIА КИЙЧО

Дешара шу йистедала дуккха ха яр МалгIабикера а цун пригородни зонашкара а школаш тIадоагIача дешара шера кийчо яра де дезараш белгал а даьха уж кхоачашде йолаеннача хана. Школана ремонт еш эша материалаш кийча хилар бахьан долаш цхьаккха а ди доа па деш балхаш деболабелар цхьайолча школашка. Цулухьа хIанзле ремонт йисте а льнна кердача шера дешархой чуэца кийча я уж. Царех я, масала, Вознесенская яхача станица № 2 йола бархIшерара школа. Укхаза балхаш деш хилар МалгIабика «Ремстройучастка» нов. М. Белхароева керте латта штукатурийн малярийн бригада. Хьинар кхо ца деш къахьийгар цу бригада хIара члена. Цу гIулакха чIоагIа терко йир юртсовето а. Цулухьа ший ханнахьа массарел хьалха (15-ча июне) ремонт йистеьлар цига.

Цул дукха тIехьа ца юсаш ремонт яь ьлар МалгIабика № 11 йола школа а. Школа администраци, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш оарцагIъльлар школа сихагIа кийчъяра. Ремонта эшаш йола гIишлой материалаш — хьу, кIир, гIум, басараш, кхыдар — Iалащдир царна цар шефаша шоллагIча нефтепромысла мехкдаьттахоша. ХIаьта цу шинна школа ремонт еш хадда-за новкъостал деш хилар дешархой а.

Къаьстта ювца йоагIаш я МалгIабика № 6 йола школа. Массекх шера духхьала шоай низаца ю ремонт цу школа дешархоша, цар даьша-ноаноша, хьехархоша, технически персонало традици а хинна дIаэттад берий даьша-ноаноша массанахьа кIираш етталга, классашка, кабинеташка басараш хьокхилга, лакхехьарча классашкарча дешархоша деха гIандаш, истолаш, парташ школа кхыйола мебель тоаелга, хIаьта йиIигаша царна басараш хьокхилга.

Бераш дийша йистедалале хиннача школьни собране дIахайтар школа директега берий даьшеи ноаношеи укх шера а шоаш школана ремонт ергхилар. Кхы гаьна а ца доахаш дIадоладир ремонтни балхаш. Школа администрацеца цхьана цу дерригача балхашта кулгал деш хилар нн. Султыгев, Сурков, Столяренко (дешархой дай). ХIаьта дешархошта керте латташ яр школа комсомольски организаце секретарь В. Герасименко.

Ремонт йистеяла дукха хIама эшаш дацар, кIезига хьуи кIири эш аьнна школа хоам баьча хана. Цу гIулакха оарцагIъльлар нов. С. А. Плиев начальник вола «Малгобекнефта» НПУ. Управлене кулгалхоша сиха царна эшар хилийтар.

Белгалдаккха дезаш да цхьаькха а. Парташ, истолаш гIандаш тоадаь Iанзар укх шера дешархой. Шоай производственни мастерскешта ремонт а яь уж хила езача хьала тIа яьхар цар. Цхьаькха а цхьа дика гIулакх даьд нийслагIча класса дешархоша — В. Шапрановас, А. Чернявске, В. Быкова В. Ушакова. Цар школа массайолча классашка радио чуйиллай. ХIанз хIара передачага ладувгIа йиш хургья дешархой.

Школана ремонт еча дика къахьийгар школа технически персонала. Царна юкъе ба Н. Комурзоева, М. Батырова, Р. Сайпороева, М. Нечаева.

Иштта дика вIаштIехьдаьха чакхдаьлар ремонт яра балхаш МалгIабика (Керда город) № 3, Вознесенская яхача станица № 1 йолча юкъерча, СоагIапчара № 12, кердача Реданта № 5 йолча бархIшерарча школашка.

Укхаза ювцанза мел йисача школашка ремонта балхаш хIанз мадаггара деш да. Шеко яц гуйра хьатIакхачале шоай де мел дезар даь уж яргхиларах. ХIаьта тхоай планага диллача уж цхьоалагIча августе кийча хилийта лерхI оаха.

Дувцанза дагрдоацаш да шерра шера школаш кердача дешара шерага кийчъеш тхона нийслуш йолча халонех, новкъарленех. Кхетадеш да школашта ремонт еча хьу, цемент, гIум, кIир, басараш, дуккха кхыйола гIишлой материалаш эшалга. Царца тхо Iалашде декхарийла я Нохч-ГIалгIай АССР-а министрий Советe чуйолгIа Главснабсбыт. Цхьабакъда, уж ший бехктокхаме декхараш Главснабсбыта довза дълча бакъхургдац, дале а кхоачашдеш-м яц. Цу гIулакха йоккха сагото кхоач школай директорашка. ХIа аьнна, дешар шу йистедоаллаше а шоай лоархIамера гIулакхаш дита а дIате экспедитораш хул царех. ХIаране шийна мог-могачара катехе Iалашъю эшаш йола гIишлой материалаш. ТIаккха из мел хала да а цунга мел дукха ха дIайода а кхетадеш ма дий. Иштта да укх шера а. Главснабсбыта тхога хьакхачийта гIишлой материалаш йоагIачарех 20—30 процент мара яц. ХIаьта дIахо шоай хьаштдар долда оаш, аьнна Iийнаб цуй кулгалхой.

Цхьаькха а да тхона чIоагIа дагадоаллаш. Соахка хинначул дукхагIа хургда укх шера дешарддола бераш. ХIаьта уж дерригаш чуэца моттиг яц цхьайолча школашка. Классни цIенош ца тоъар бахьан долаш цхьайолча школашка кхаь сменах бераша дешаш моттигаш яр. ТIаккха дешархой кхы а дукхагIа хилча масса сменах деша деза цар? Иштта хьал да хIанз Лохерчеи Йоккхачеи шинна Ачалкхе. Нохч-ГIалгIай АССР-а министрий Совето 1966-ча шера 9-ча июне баьча сопамах Лохерча Ачалкхе 120 моттиган Йоккхача Ачалкхе 80 моттиган лаьрхIа цIенош хьатIаде декхарийла я «Скотооткорм» трест. Цхьабакъда, цу треста кулгалхоша хIанз а цу гIулакха цхьа сом ахча хьахийнадац. ХIаьта дешара шу м хьатIакхача гаьна мацал.

Кхы а цхьан хIамана новкъостал эш тхона. Йоккхача Ачалкхе № 17 йолча школа кхоа шишша квартира а йолаш дикъ финески цIадагIа. Уж да цу школа хьехархошта лаьрхIа, цхьабакъда, хIанзалца царга дIакхаьчаяц цу квартирашка баха аргIа. Школана гаьна частни квартирашка Iеш ба хьехархой, хIаьта цу цIеношка баха нах цу школана вIалла гIулакх долаш бац. Кхыметтел цар йоагаеча газах, электроэнергех, доадеча хих ахча телар а школа я.

Массехказа дийцад цу чу баха нах ара а баьха хьехархой чуботта безарах дола дош. Цхьабакъда, районни организацеша тукха терко яц цу гIулакха. Из бахьан долаш шоашта балха хьаьха гаьна а йоландаъ, вахара хьалаш дика Iалашдаь а доапандаъ цигара дIа а бахе кхычахьа болх бу хьехархоша. Масала, соахка цу школе болх бе вера 17 къона специалист хIанз дарех итт саг расчет а ийца укхазара дIавахав. Из хургдацар, нагахьа санна цар вахара хьалаш лерттIа вIаштIехьдаьхадаларе. Цу гIулакха ледара хила езац МалгIабика горисполком.

Н. МИШЕНИН.
МалгIабика ГорОНО заведующи.

Б. А. ЛАВРЕНЕВ ВАЬ 75 ШУ ДИЗАД

Миллионаш болча дешараштa дика йовзаш я говзача советски писатела Лавренев Борис Андреевича (1891—1959) творчество. Романисти рассказчики, драматурги сценаристи волаш доккха дакъа лаьцад цо советски литература, театр, кинематографи дегIайоалаеча. Говза, доккхача хьаькъала да волаш, цхьа ший тайпара талант йолаш из хилар белгалдаьккхад А. М. Горьке. Писатела дикагIйолча произведене ларде латт вахар революционни эргадаккхара идея, цун произведенеша хьагойт советски наькха патриотизм, цар турпалера гIулакхаш. Революционни пафос, вахар чIоагIдеши денал долеи романтика; нийса образаш, писатель халкъа мотт дика бовзаш хилар хьахьокхаш я Б. А. Лавренева творчество.

ЛоархIам болаш къаьстта дукхагIа уйла тIаозаш я Лавренева - драматурга деятельность. Советски драматурге классически произведени йола цун «Разлом» яха пьеса вай театральни искусства исторе чухь лоархIамера моттиг дIалоацаш я. Цун прозаически произведенешта юкъе дукхагIа йовзаш я 20-ча шерашка язъянь революцени граждански тIеман хетаяь повесташ, дувцараш («Мух», «Шовзткъа цхьоалагIа», «Чоалхане доа-дача хIамах дола дувцар»). Ший тIема дувцараши «Черноморцаех дола илли» яха драмен, тIом чакхбаьнначул тIехьагIа язъянь «Форда тIа болчар сийна», «Америка оаз» яха пьесаш бахьан долаш социалистически реализма воккха мастер хиларах тарра советски литература историена юкъе вахав Б. А. Лавренев.

1966-ча шера 1-ча январе Ерригсоюзни книжни палата даннех Б. А. Лавренева произведенеш 3529 эзар экземпляр а долаш вай мехка 131-зза арахийцай. Уж я СССР-а халкъийн доазол дехьарча мехкийн 20 меттал.

Коммунизм хьалъеш халкъа гIулакх деш долча, низ болча литературана юкъе я Лавренев Борис Андреевича произведенеш.

ХIама ха ловчарна

МЕХКДАЬТТА ПРОВОДАЦА

Канаде хьежар мехкдаьтта проводаца консерваш дIаяхийта йиш йий. Мехкдаьтта проводе Iачуехка банкаш мехкдаьттаца цхьана дIайолх хьожаьча. Эксперимент пайдане хилар. Кердача хьисапе мухь дIа-юха кхахьийтар вахара практика юкъе гIоргда. Мехкдаьтта компанеш лерхIаш да цу хьисапе консерваш дIакхахьийта а ца Iеш, кхыдола мухьарч а дIакхахьийта.

ЦХАРАЛЦА ХЬАЛУВЦ... ДОХК

Кхаьтан биткъеи нейлонови цхарал дехка юкъе гIолла дIабодача хана, цо тIоадал чулоац, цох хи тIадамаш а хулаш уж Iелег. Вешта аьлча цу цхарала низ кхоач дохк дIададакка.

Нью-Джерси яхача штате цу открытех пайда а эцаш автомобильни наькъашкара дохк дIадакха лерхI. ЧакхсадоагIача нейлонови парусаца кийчъяь лаьрхIа йола машинаш дехка юкъе гIолла дIайолх, цул тIехьагIа цунна тIехьа дохк дисац. Итташ, цхьайолча хана бIаьш а машинаш хIама бIарга гуча хьалашка лела йиш хулийт цо.

Уйла тIаозаш да, Iилмахой лабораторешка из керда способ хьахинна ца хилар. ТIоадал латтача лоамашкарча моттигашка бахьача чилийски индейцаша эггара хьалха пайда эца болабир цох. Нейлон боккъонца лйзачул тIехьагIа, цар хьайийлар фецара тIунал хьакъоастаеш йола цун тамашийна свойстваш. Бакъдар аьлча, цар цох пайда ийцабац автомобилай наькъашкара дохк дIадоккхаш, хIана аьлча цига яц автомобилаш. Нейлонови цхаралаша новкъостал ду фецара хий хьа а дувцаш, ялат дIадувча екъача атагIашка дIадехка.

САГА КЕРЧУ ЭЛЕКТРОСТАНЦИ

Дегаца лазар дола нах мел дукха лечара баьхаб электрически стимуляторий новкъосталца. Цхьан хIаман новкъосталца мара болх ца беча дегага е лерттIа болх ца беча дегага нийса болх байт цар. ХIаьта цу приборех шерра пайда эцача новкъарле еш цхьа хIама да: стимулятора электроэнерги хьатела батареяш, ший дегIаца лелае езаш хилар. ДIаУйлайнча ховргдолаш да мел новкъеи халеи я уж лелае.

«Медицински электроника» яхача американски журнало беча хоамах хIанз Iилмахоша тохкама балхаш ду цу прибора, батарей езаргйоалаш из хьае лерхI цар. Мичара эцаргья цо болх бара эша энерги? Ховш махилара цул ца цхьана керчу дIачуоттаю миниатюрни электростанци, цо болх бу абртий пульсацейи салоахача хана хулача диафрагма леламеп чотах. Цу хьисапе хьахинна электроэнерги Iоьра ши способ тохкаш я: электрически механически, вешта аьлча аккумуляторийн пуржинаи новкъосталца.

КОАЧА ПОДШИПНИКАШ

ЩIаккха ца хиннача тайпара йола подшипникаш хьаяьй Щецински технологически институте (Польша). Шарикови а роликови а маьхий дагIаш а яц уж. Трепе моллагIъяраш санна подшипникаш а яц уж. Царех оал антифрикционни гидростатически подшипникаш. Шарикий е роликий метта подшипника гIозараштa юкъе латт коачал. Уж техкача шоаш тIех-дика хилар хьахьеккхар цар. Кердача подшипникаша мел ла чIоагIа низ тIалатте а дика болх бу, е царга хьежа а везац.

ДУНЕН ФУТБОЛЬНИ ЧЕМПИОНАТ

ИРАЗ ХУВЦАЛУШ ДА

САНДЕРЛЕНД, 14 июль. (ТАСС-а спец. корр. Н. Киселеви В. Чуксееви).

Селхан дунен футбольни матча орбитана юкъеяхар кхы а кхо город. Хьалхарча матче «Рокер-Парк» яхача стадионе лайзар вайна дукхьала ловзараш — Италеи Чилеи сборнеш. ХIанзарчул хьалхара чемпионат хиннача хана деиз вIашагIкхийтта хиннаяц уж командаш. 1962 шера Сант-Яго наггахьа мара нийслуш доацача тайпара гIожа лайзача, счет 2:0 а йолаш, котбаьннабар майда дай. Цу хана юххера а кхоалагIа моттиг яькхача чилийцашка кхаьчадар ираз. ХIанз бронзови призерагахьа букъ берзабаьб цо. ХIанз укхаза, Сандерленде, турнир дIайолаялалехьа хьалхагIа, керттера вратарь воацаш бисар чилийцаш. Тахан вороташка эттар шийна хиннача сакхатах хIанз а кхоачаш вийрза валанза вола Оливарес. Ловза болабенна 11 минут а ялалехьа, итальянций нападающе Маццолас тIехдика атака яьчул тIехьагIа Оливареса вороташка чуэккх эггара хьалхара бурган.

Итальянцаша юхадийкхар шоашта даьр — счет 2:0 хилар. ШоллагIа бурган ловзар йистедоаллаш чутехар Барисона. Чиле сборни диъ шу хьалха хинначоа хIанз аьттехьа а тара еце а из дохаде хала дола бIар хиннадар.

ХIана итальянций, советски футболистий а санна, ши очко я, хIаьта финала дилагIча даькъе бовла заявка а яй цар.

Командаш лайзар шоашта юкъе ераш а болаш: **Итали** — Альбертози, Бургнич, Бозато, Сальвадоре, Факкетти, Булгарелли, Лодетти, Перани, Маццола, Ривера, Барисон; **Чили** — Оливарес, Эйсагуирре, Круз, Фигероа, Виллануэва, Прието, Маркос, Арайя, Тобар, Филлокс, Санчес.

Селхан Лондоне лайзай Францеи Мексикан командаш. Ловзилга цхьаннега а совле йоацаш хилар, хьалхара бурган Франце вороташка чутехаяр. Французий вIаштIехьдаьлар счет юха нийсъе, цхьабакъда, цул совгIа кхы хIама-м дудаланзар царга. Юххера а, счет 1:1 а йолаш, йистедаьлар ловзар. Уругвайцаш чIоагIа ловзаш хилар теркалдича, Франци финала дилагIча даькъе ялара йола догдоахийла кIезигагIа хул. ХIанз хьалхарча группе ерригача йиъ командица цхьацца очко я.

Португале Венгри эшаяй (3:1), хIаьта Аргентинас — Испани (2:1).

ХЬАЛХЛЕ ЛЕЛАЮ

Саттоссаше а комбайн балха кийчъярца дIадолалу балха ди комбайнера Абдурашидов ВахIиден цун гIонча Атабаев Джунандаси.

Паччахьалкхенна ялат дIадалара план республике эггара хьалха кхоачашъяьй Гудермесски районерча «Кавказ» яхача колхозо. Дика къахьийгад Абдурашидова комсомольски комбайнови агрегата. Абдурашидова чIоагIо яьр ялат чуэцача сезонах 210 гектар йолча майдан тIара ялат чуэца. ХIара денна шишша балха норма кхоачашъю Абдурашидов ВахIида, хIаьта махулла ялат доа па де а хьож. Балха 4 дийнахьа цо 1600 центнер ялат аьрдад. Ялат чуэцача из хьалха латтарах колхоза Сийлен доска тIа ваькхкхав из.

З. ИСАЕВ.

МЕХАНИЗАТОРАШ БОЛЧА

ДIа-юха мел хьежача бIарг макхоачча кхаьча латт ялаташ. Массе оагIорахьара хьахозаш тракторий, комбайнай, жаткай гIогI латт. Из да хIанз Сунженски района кхашка венача бIаргаго а хаза а йиш яр.

Дийнахьа сарралца боагача маьлха кIал къахьегаш хиннарий сарахьа салаIа безам хул. ХIаьта из кхоачащде гIерташ шоай низ кхоачар ду района культпросветучрежденеша. Къахьегамхоща тайп-тайпарча темаех беседаш ю, царна лекцеш еш, кинофильмаш гойт, керда арадаьнна журналаш, газеташ деш района культура болхлоша. Из деррига кхоачащдеш я, масала, Сунженски районни культура Цlен агитбригада.

ЦхьоалагIча июле денз беррига бутт чакхбаллалца хIара денна шоаш из кхоачашъеш хьайоагIа агитбригада. Берий беша, тика тIа, больнице, кхычахьа балхаш деш ба агитбригада членаш. Сарралца балха а хиле тIаккха болх уж кхашка къахьегачар са мукьадаккха. Из шоай керттера декхар лерхI цар. Цкъаза ах бийса яьлча мара юха цIаберзац. Геттара безаме тIаэц къахьегамхоша шолшта гIулакх де баьхкараш. Йоккхеи тайп-тайпарен я агитбригада членаша увттадеча концертий программа. Халкъа халхараш, вай мехкарча, доазол дехьарча композиторий иллеш. Цул совгIа балхах къехкараш бег а боахаш моттигерча автораша язаь частушкаш а хул программана юкъе.

Самодеятельносте дакъа лоацаш лакха говзал гойтарах чIоагIа безабеннаб царна районай культура Цlен агитбригада керте латта юрта художественни самодеятельноста Ерригсоюзни хьажара дипломант Разумников Иван, инструментальни трио — Клименко, Точиев, Акимов, вокальни трио царa Дмитриева, Журавлева, Фаст, халкъа театра артист Хупов Гена, дуккха кхыбараш.

Иштта ден-денна кхашка къахьегачарна гIулакх а дий цIабера агитбригада членаш, тIаккха Iуйрийна массане а санна шоай болх а бий сарахьа юха кхашка къахьегачарна сакъердам ийце болх.

З. ЧИСТЯКОВА.

МИНСК—ФЕХТОВАНЕ ПАЧЧАХЬИЙ СТОЛИЦА

Москверча дунен фехтовальни чемпионате боккха толам баьккхаб Белоруссе столицерча — Минскерча спортсменаша. ДегIа эггара эламагIча фехтовальщицех йолча цхьанне — Минскерча инженера-механика Самусенко Танис — «рапира паччахьа» цIи яьккхар. Из хилар 12 июле. ХIаьта шоллагIча дийнахьа мински шпажистах Никанчиков Алексеях «дунен хьалхара шпага» а хилар. Атта котваланзар из. Француа Бурхард Клоди Никанчиков Алексейи хьалхареи шоллагIеи моттиг екъа езаш хилар. Юха латилга хьожазир. ХIаьта укхаза советски шпажиста ше эггара низ болашагIвар волга дIа а хайтар, счет 5:1 йолаш кот а ваьнна. Долче, Минсках фехтовальни паччахьий столица хул.

* * *

Фехтоване хьакъехьара дунен чемпионат чакхIоалаш латт. Лайза яьккхача ялх дошо медалах йиъ советски фехтовальщикашка я.

АРТИСТАШЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Самардийнахьа делкъийна 12 сахьат даьлча «Грозненский рабочий» газета редакце активи зале Грозне гастролаша енача Куйбышевски операи балетеи театра артисташ города журналистащца вIашагIкхийтар.

Шоай театра историех, балхах, артистий творчески вахарах къамаьл дир Куйбышевски театра директора нов. Садковойс.

Цул тIехьагIа зале гулбеннараша концерт оттадир театра артисташа.

ЛадийгIараша къаьстта дика мах бир театра къьнагIволча артиста М. Д. Лундука, къонача артистаща Н. Попуденне, Слюсаренкос даьхача илле.

Сакъердаме чакхъьлар театро оттаь цхьан сахьата концертни программа.

Ш. СУЛТАНОВ.

ПЛАНАЛ СОВГIА

Пятилетка хьалхарча шера ка болча ялатий лакхара хьувкъам кхебаьб КПСС XXIII-ча съезда решенеша дог айдаьча Надтеречни районерча «Минеральный» яхача совхоза болхлоша. Паччахьалкхенга 1800 тонн ялат дохкара план толамца кхоачашъяьй совхозо. ХIанз совхоза коллектив паччахьалкхенга планал совгIа ялат дохка оарцагIъьйнай. Совхозерча кхаь тракторно-полеводчески бригаде хьалъяьй керда культстанаш, къахьегамхошта салаIа хьалаш вIаштIехьдаьхад, юкъара питани вIаштIехьъяьккхай, болхлой Iобуашача цIеношка цIена менгеш оттадаьд, радиоприемники музыкальни инструменташи Iалашъяьй.

Хьатташка, кхашка общественни хьисапе дежурство вIаштIехьъяьккхай, бригадашка агитатораш хьожабаьб. Цар деш болхлошта газеташ, журналаш, кердадараш дувц.

Совхоза хIара къахьегамхочун декхар да планал совгIа паччахьалкхенна 1100 тонн ялат дала-ра къовсам лоаттабар. Денна паччахьалкхенна дIател 280—300 тонн ялат.

У. ПАШАЕВ,
«Минеральный» яхача совхоза парткома секретарь.

Доазол дехьара

УЛАН-БАТОРЕ IАЬРЖА ХИЙ ДАР

УЛАН-БАТОР, 14 июль. (ТАСС). МОНЦАМЭ яхача агентства беча хоамах, цIаккха а ца соцаш шин дени шин буси догIаш дийлхачул тIехьагIа Тола яха хий Iаьржа а дена, хьарсама чура а даьнна, чIоаггIа чухьийддад Улан-Батора.

Iаьржа хий дар бахьан долаш нах бахача районий цхьадола дакъа хиво къайладаьккхад, массехк тIий дохадаьд, городера цхьайола коммуникацеш болх бергбоацача яьхай.

Iаьржа денача хина духьал къовсам лоаттабара дуккха низаш оарцагIдаьхад, цу даькъе хий чухьийддача баха нах кIалхарбаха яьхка эскара подразделенеш а йолаш. Тхов-кIийле йоацаш бисараш школашкеи кхыча общественни зданешкеи дIатарбеш ба, царна медицински новкъостал ду, мах боацаш да хIама тел.

Iалама низагара зе даьннача хана, йоах агентства хоама тIа, монгольски къахьегамхошта доттагIал тIехь новкъостала кулг кховдадир советски наха, из тайпа моттиг нийсъелча массаза шоаш кховдалечча тайпара.

Франци цIей дездеш я

ПАРИЖ, 14 июль. (ТАСС). Тахан ший къаман цIей—Бастили яьккха ди дездеш я Франци, хIаьта укххаза, Елисейски раьгIенашка дIахьош да официальни торжествай юкъмоттигера дакъа. Церемони хьайийлар Французски Республика Президента инарал де Голла. Цул тIехьагIа традиционни бIуний парад хилар.

Франце халкъо берригача мехка белгалйоаккх феодальни оалала хIалакдеш хIама техача шоай даьша яьккха котало.

ДIаяхача ханара шоай революционни гIулакхаш дага а доагIаш, цар традицей чIоаггIа хам а беш, кхоанен уйла еш ба французски къахьегамхой. ХIанз, керда лоархIамера политически къовсамаш хила гаргакхаьчача хана, белггала аьлча хьатIадоагIача шера хургдола парламентски хоржамаш тIакхоачаш латтача хана къаьстта лоархIаче я мехкарча деррига аьрдехьарча низий барт-цхьоагIо.

ШОЛА ДАЬ ВОРХI БЕР

ПАРИЖ, 14 июль. (ТАСС). Бомбейна къилбаседенгахьа 320 километр уллача Лакхи яхача юртарча штат Гуджерат, кхалсаго ворхI бер даьд цкъа деш. Франц Пресса агентства ПТИ яхача индийски агентства яхачуйIа а дегIа беча хоамах, шола даь бераш (пхи кIаьнки ши йиIиги) дикача хьала тIа да.

Инди. Дели. Парламента здани. ТАСС фотохроника.

Вьетнама халкъ хьаллоац

Южаш яц Вьетнамерча американски империалистий зуламашта духьаларча протестий талгIи. Дунен общественносто дIадех США агресси сов чехка соцаелгеи Къулбехьен Вьетнамера кхыча мехкий деррига бIунаш арадоахилгеи.

ХЕЛЬСИНКИ. «Оаха хьдда протест кхайкаю ДРВ нах бахача Ханойн Хайфонн яхача центрий гонахьенашта американцаша бомбаш чуеттилга шердара духьала. Оаха хьадех США-с Женевски соглашенеш кхоачашъелгеи Вьетнамера шоай бIунаш арадоахилгеи». Из дIадехаш яздаь да Хельсинкерча американски посольствага дIаденна Финлянде Нюландски губернерча машара тIехьалаттарий организаце письмо-протеста тIа.

РИМ. Укх деношка Римера американски посольство чуйолча здания хьалхашка полиц-дов доладир Вьетнамера американски агресси соцаелга дIадехаш дола плакаташ бе а доахкаш города юкъерча цхьан улицагIа гIолла чакхбаьннача юххьанцарча школай хьехархой делегацена. Лестаеш гIажамаш а йолаш, дорхбенна полицейскеш «порядок оттае» гIертар. Массехк саг лаьцар «порядкага хьежараша» демонстранташкара дIадаьха, лаьтта дада плакаташ хьалъэца гIийрта къона туристаш а юкъе болаш.

Антиамерикански демонстрацеш хилар мехка дуккхача кхыча городашка а.

ТОКИО. Парламенте ше къамаьл деча хана Японе Социалистически парте депутата Ямомото мегаргйоацаш лаьрхIар Вьетнамера США агресси а Ханоеи Хайфонеи пригородашта американцаша чуетта бомбаш а, хIаьта иштта цу тIем тIа Японе США-ца цхьана гIулакхаш лелалар а. Уж бомбаш чуеттилга хьаллацарца, аьлар Социалистически парте депутата, правительства дерригача дуненна хьалхашка сий доапача яьккхай Япони. Правительства дита деза Вьетнаме агресси лоаттаеча США-цара гIулакхаш.

Японерча кIора промышленноста болхлой профсоюзий федераце аргIанарча съезде дакъа лоацаш хиннараша эгIазлон протест кхакайир США правительствана Вьетнама Демократически Республика маьршача городашта бомбаш чуеттарца дувзаденна, хьадийхар вьетнамски халкъа духьалара американски агресси сов чехка соцаелга, кхыча мехкий деррига бIунаш Къулбехьен Вьетнамера арадоахилга, ший кхел ше къоастае Вьетнама халкъа торо дулга.

ПАРИЖ. 1954 шерара Женевски соглашенеш США-с йизза кхоачашъяра тIахьехам баьб белгалваьнна воккхача 80 французски Iилмахочо, писателаша, искусства деятелаша.

Вьетнамски халкъ хьаллоацаш хилар дIахьокхара беррига шоай даймехкахой тIахьийхар общественни деятелаша.

(ТАСС).

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-30-91; бехктокхама секретара—2-45-48; партийни вахарен, промышленнин, юртбоахамен, культуран, письмойн отделий—2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-30-91; ответственного секретаря—2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05246. Заказ № 3566.